

πασι τοῖς ἔθνεσι μεγάλιω ἰχίω. Ὁ νόμος αὐτὸς ἐπιβάλλει ποινὴν, τὴν αὐτὴν παράβασιν.

Εἶναι λοιπὸν οἱ Τῆρκοι μιμητικοὶ ὡς εἶδομεν, καὶ δὲν εἶναι τόσοι ἐχθροὶ τῆς καινοτομίας καὶ τῆ νεωτερισμῶ, καθὼς πολλοὶ τῆς ὑπολαμβάνουσι. Μάλιστα αὐτοὶ, ἔ μόνον ἐκαινοτόμησαν πολλάκις μιμῆμενοι τὰς τῶν ἄλλων πολιτικὰς τε καὶ πολεμικὰς τέχνας, ἀλλ' ἔτι ἐφάνησαν καὶ ἀφ' ἑαυτῶν ὄρεται, καὶ ἐνίοτε ἀνεδείχθησαν καὶ εἰς αὐτὰς τῆς Ἑυρωπαϊκῆς πολεμικῆς ἐμπειρίας Καθηγηταὶ καὶ Διδάσκαλοι. Πρῶτοι οἱ Τῆρκοι εἰς τὴν Ἀπυλῖαν ἐπέπλησαν γῆς τὰ τευχόκαστρα, καὶ ἤγειραν τῆς ἐν περιοικοδομημένοις χώμασι διπροσώπης προμαχώνας (Les bastions.). Ἄυτοὶ πρῶτοι ἔβαλον εἰς ἔργον τὰς παραλλήλως καλεσμένας Γραμμαῖς, ὁδηγηθέντες ὑπότινος Ἰταλῶ εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Κανδίας· καὶ ἐξ αὐτῶν μετ' αὐτῆς ἔπειτα ἔμαθον, καὶ ἐμεταχειρίθησαν τὰς τέχνας αὐτὰς, καὶ τὰ λοιπὰ γένη τῆς Ἑυρώπης. Τὰ ταφροδύματα καὶ τὰ χαρακώματα περὶ τὰς παρεμβολὰς, ἦσαν εἰς τῆς πολέμου παλαιωτάτη ἀσφαλισμῶ μέθοδος, τὴν ὁποίαν οἱ Τῆρκοι κατ' ἀρχὰς ἀμελῶσαν, προβάλλοντες γενναίως, καθὼς οἱ Σπαρτιάται, τὸ ἴδιον σῆθος ὡσάν προπύργιον· ἀλλὰ τέλος πάντων ἐφρόντισαν αὐτοὶ νὰ προασφαλίζωνται καὶ μὲ τοιῆτες φραγμῆς, καὶ ὁ Μαρκέσης δὲ Φουκκιέρες (de Fenquières) θέλει ὅτι αὐτὴν τὴν τέχνην παρὰ τῶν Τῆρκων, καὶ ἡμεῖς παρελάβομεν. Ὁ Ἰβραὶμ Ἐφένδης λέγει (16) ὅτι οἱ Τῆρκοι τὴν παρέλαβον ἀπὸ τῆς λαῆς τῆ Χαταΐ. Ἐκεῖνο ὅμως εἶναι ἔξω πάσης ἀμφιβολίας, ὅτι οἱ Τῆρκοι ἀρχησαν νὰ περιταφροδύωνται ἐπιδειχτάτα, ὀλίγα ἔτη πρότερον, πρὸ τῆς ἐν Καρλοβίτζῃ εἰρήνης. Ὁ Βεζιρ Μεεμέτ Ραγύπης ἐδοκίμασε νὰ χωνύσῃ εἶδος τι Κανονίων νεωτερικῆς ἐφύρεσεως, καθὼς πολλοὶ ἠξόφρασαν· ἐγὼ ὅμως νὰ εἰπῶ δὲν ἠξόφρω μὲ ποῖαν ἐκβασιν. Τῆτο μόνον ἠξόφρω, ὅτι ὠδινεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀξιεπαίνως ὁ Ραγύπης, παρόμοιόντι μὲ ἐκεῖνο ὅπῃ ἐν Πετρσπόλει θουμασῶς ἐγέννησ ὁ περίφημος Σοβαλόβιος. Τελδοταῖον καὶ εἰς τὸν ἐτι ἀκμάζοντα πόλεμον (*) δὲν ἔλειψαν οἱ Τῆρκοι νὰ σύρωσιν εἰς τὸ στρατόδύματων πολὴν ἀριθμὸν ἐκ τῶν Κανονοφόρων Καμήλων. Τῆτο εἶναι ἕνα Ἀσιατικὸν ἐπινοήμα, τὸ ὁποῖον εἰς τὰς ψαμμώδεις μάλιστα χώρας ἔχει τὴν χρῆσιν τῆ δι οὗ, ἐπιστάττοντες ἐπάνω εἰς τὰς Καμήλως τινὰ Τοπάκια, διάτινων σρεφιγγίων κατὰ πάντα διερισμόν, ἐνθεν κακέθεν δρόλως περιτρεφόμενα, κατασαίνων τοιστοτρόπως κινητὰς καὶ ὑπεριτρεφῶς τὰς τῶν μικρῶν Κανονίων

(16) Ἐνθ. ἄνωτ. Κεφ. Γ. Σελ. 131. Ὅρα καὶ τὴν ἐκεῖ Σημείωσιν.

(*) Ἐν ταῖς Σημειώ. τῆς τῶν Τῆρκ. Στρατιωτ. Σελ. 50.

γονίων (τῆς Κάμπης λεγομένων) πυροβολοσασίας. Ἡ ἐπίνοια, τὸ ὀλιγώτερον, δὲν εἶναι ἀφυσεῖρα ἐκείνης, καθ' ἣν ὁ Πρίγκιψ Ῥεπνῖνος, ἔκαμεν εἰς τὴν Βαρσαβίαν νὰ κατασκευάσῃ δι' ἐπίσκεψιν τὰ Φρεισιακὰ Καββάλια. Οὐδὲν ψαδίζερον ἀπὸ τὸ νὰ λέγῃ τινὰς, ὅτι εἰς τὰ πολεμικὰ δὲν ὑποφέρουσιν οἱ Τῆρκοὶ νεωτερισμὸς καὶ καινοτομία, ἀλλὰ θέλῃσι νὰ εἶναι ἀρχαῖοι καὶ ἀμεταρρύθμιστοι. Ὁ ἴδιος Κανὼν τῶν πολεμικῶν Διαταγῶν ὅπου εἰς αὐτὸς διέτύπωσεν ὁ μέγας αὐτῶν Σηλεϊμάνης, ἀποδείχνει ἐμπράκτως, ὅτι εἰς τὰς στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις αὐτὸ τὸ γένος δὲν ἔχει δυσκολίαν νὰ ἀφήσῃ τὸν τύπον τὸν παλαιὸν, καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ τύπον ἄλλον νεώτερον. Φθάνει μόνον νὰ βασιλεύσῃ παρ' αὐτοῖς καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἕνας Σηλεϊμάνης, εὐκολὸν εἶναι νὰ προβάλλῃ εἰς τὰ στρατόπεδάτων οἱ Τῆρκοὶ ὡδηγημένοι ἀπὸ ἄλλο Κανόνιον.

Ἄς μὴ ἀποκοιμήσῃ τὴν Ἑυρώπιω ὄλιω τὸ κοινῶς λεγόμενον, ὅτι αὐτὸ τὸ γένος, ὡς δυσπειθὲς φύσει καὶ ἀνυπότακτον, εἶναι πάντῃ μεταρρυθμίσεως καὶ διορθώσεως ἀνεπίδεκτον. Βάρβαροι εἶναι οἱ Τῆρκοὶ, ἀπαίδεδοι, δυσάγωγοι, ἀτακτοὶ, ὅσον Σέλεις. Ἀλλὰ πρὸ τινῶν ἑκατοντάδων χρόνων, δὲν ἦσαν τοιαῦτα τὰ περισσότερα Γένη τῆς Ἑυρώπης; τὰ Γένη τὰ ὅποια τῶρα θαυμάζομεν διὰ τὰς μαθήσεις καὶ τέχνας; διὰ τὴν κοσμιότητα καὶ ὀταξίαν; διὰ τὴν πολεμικὴν ἐμπειρίαν καὶ δεξιότητα;

Ἄραγε τοῖτοι, καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν ἀγωγὴν, καὶ εἰς τὴν πολεμικὴν παράταξιν, οἱοὶ τῶρα φαίνονται, ἦσαν οἱ Ῥῶσοι, πρὸ τῆς Μεγάλου ΠΕΤΡΟΥ; Ὁχι. Ἐνας μεγαλόνης καὶ μεγαλεπήβολος ἦρως εἰς αὐτὸς ἀνεφάνη, καὶ ἰδὲ μεθρημόθη ἐντὸς ὀλίγου, τὸ μέγα καὶ πολυάριθμον Ἔθνος, καὶ κατεσάθη ἕνα ἀπὸ τὰ Ἔθνη τῆς Ἑυρώπης τὰ σεβαστότερα ἀναμφιβόλως καὶ φοβερώτερα. Ἐκεῖνοι οἱ Ῥῶσοι ὅπου ἔζων πρότερον εἰς μεγάλῃ ἀκοσμίαν καὶ ἀνωμαλίαν· ἐκεῖνοι οἱ Ῥῶσοι, περὶ τῶν ὁποίων ἤμπορεῖ τινὰς μὲ ἀλήθειαν νὰ εἴπῃ, ὅχι μόνον ὅτι μόλις ἦσαν εἰς τὰ ἐπίλοιπα Ἔθνη τῆς Ἑυρώπης γνωστοί, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐδὲ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἐγνώριζον ὅσον πρέπει τὴν δυνάμιν, καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἐθνικῆς τῶν αὐτῶν εἶναι οἱ ἴδιοι ἐκεῖνοι Ῥῶσοι, οἱ ὅποιοι, ἀπὸ μὲν τῆς Βασιλείας τῆς Μεγάλου ΠΕΤΡΟΥ καὶ ἐδῶ μετερρυθμίσθησαν εἰς δυναμίαν ἀκριβῆ καὶ ὀπολιτισίαν, ἔκτισαν ἰχυρὰ Φεῖρια, ἐσύστησαν Ἀκαδημίας καὶ τεχνουργίας, εἰσήγαγον καὶ προήγαγον ἐπιστήμας καὶ τέχνας, ἐπεμελήθησαν τὴν γεωργίαν καὶ ἐμπορίαν, ἐξήσκησαν καὶ ἐξηκρίβωσαν ἄχρι θάνατος τὰ πολεμικὰ, ἐγέμισαν τὰς κάμπης ἀπὸ τακτικὰ στρατεύματα, καὶ ἀπὸ σόλης Ναυτικῆς τὰς θαλάσσης, ἀπλώσαν εἰς ἀπεράντης χώρας τὴν ἑαυτῶν ἐπικράτειαν ἀπὸ Ἀνατολῶν, καὶ Δυσμῶν, καὶ Βορρῶν, καὶ Θαλάσσης· ἐταπείνωσαν τὰς γει-

τιῶν

τνιώσας Διωάμεις, καὶ ἐξέστησαν τὰς πορρωτέρω. Εἰς δὲ τὰς παρεύσας ἡμέρας τῆς Μεγάλης ΔΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ τῆς Β', φέροντες τὰ εἰρημέ-
 να πάντα εἰς ἐτι μείζονα καὶ τελειοτέραν κατάστασιν, ἔφθασαν νὰ σή-
 σουν τὰ παρὰ τὰς τρόπαια ἐπέκεινα τῆ Ἰσραβ τῆ ποταμῶ, καὶ τὰ θαλασ-
 σιωὰ ἐπέκεινα τῆ Αἰγαίης πελάγους. Καὶ ἀπὸ δύο Βασιλείας Ὀθωμανι-
 καῖς, τὴν μίαν ἤδη ὑπέταξαν, τὴν ἄλλω ἤλθον ἐγγύς νὰ τὴν ὑποτάξουν.
 Τοιοῦτοτρόπως εἰς ὀλίγον καιρῶ διάστημα, ἕνα γένος ὅπῃ ἐκ ῥαθυμίας, καὶ
 ἀφροντισίας, κακῶς διοικέμενον, ἐκρίνετο ὑπὸ τῶν πολλῶν, ὡς βάρβαρον,
 καὶ χεδὸν θνητῶδες, ἔλαβεν ἐντὸς ὀλίγου μίαν θαυμασιῶν μεταμόρφωσιν,
 καὶ μετεσοικειώθη εἰς τὴν πλέον ἐντελῆ Ὀπαιδούσιαν καὶ τάξιν, καὶ
 ἐπάτησεν εἰς τὴν πλέον ὑψηλὴν ὑπεροχὴν τῆς δόξης καὶ τῆς διωάμεως.
 Οἱ Σκύθαι ἐπῆσαν τὰ πρῶτῆα τῶν Ἑλλήνων, καὶ τῶν Ῥωμάνων. Καὶ διατὶ
 λοιπὸν ἐκεῖνο ὅπῃ βλέπομεν ὀφθαλμοφανῶς συμβᾶν εἰς τὴς Ῥώσους, δὲν
 ἔχομεν νὰ ὑποπλιθῶμεν, ὅτι πιθανώτατα ἠμπορεῖ νὰ σιωέβη καὶ εἰς τὴς
 Ὀθωμανῆς; Εἰς τὴς Ὀθωμανῆς λέγω, οἱ ὅποιοι αὐτῶν τὴν ἰδίαν μετα-
 βολὴν τῆ Ῥωσικῆς Κράτους, τὴν ἐσημείωσαν πολλὰ καλὰ καὶ αὐτοὶ πρὸ
 ἡμῶν (*) καὶ τὴν ἐπρόβαλλον ἤδη ἐμφρόνως καὶ μεταξύτων, ὡς ἀξιομί-
 μητον καὶ ἀξιοπαρακολέθητον παράδειγμα τῆς ἰδίας ἐαυτῶν διορθώσεως;

Μὰ οἱ Ῥῶσοι ἐσενοχωρήθησαν ἀπὸ τὴν ἀνάγκην. Καὶ δὲν εἶναι
 ἀνάγκη ἐκεῖνη ὅπῃ καὶ τῶρα τὴς Τέρκους σενοχωρεῖ; Μὰ οἱ Ῥῶσοι ἔτυ-
 χε νὰ ἔχουν γείτονας τὴς Σβεκῆς, καὶ ἄλλους λαοὺς ἀνδρείους καὶ πολε-
 μικῆς. Καὶ ἐκεῖνοι ὅπῃ γειτονόουν ἢ περικυκλώνουν πανταχόθεν τὴς Τέρ-
 κους, εἶναι ἴσως ἀνανδρῶν, καὶ ἀπόλεμοι; Μὰ οἱ Ῥῶσοι δτύχησαν καὶ
 ἔλαβον Βασιλέα ἕνα ΠΕΤΡΟΝ, ἢ ἄλλους μετ' ἐκεῖνον, διαδόχους ἀξίους τῆς
 τῆ ΠΕΤΡΟΥ Μεγαλειότητος. Καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτύχουν καὶ οἱ
 Τέρκοι ἕνα Σηλτάνον, ὡς τὸν Μωάμεθ τὸν Β', ἢ ὡς Σελίμην τὸν Α',
 ἢ ὡς Σηλεϊμάνην τὸν Β'; Μὰ οἱ Ῥῶσοι ἐφωτίθησαν ἢ ἐδιδάχθησαν ἀπὸ
 τὴς ξένης. Καὶ λείπουν καὶ εἰς τὴς Τέρκους ξένοι, Γάλλοι, Γερμανοὶ,
 Ἰταλοὶ, ἀπὸ κάθε ἄλλο Ἑυρωπαϊὸν ἔθνος, διὰ νὰ παραδώσιν εἰς αὐτῆς
 τὰς τέχνας ὅπου χρειάζονται; Δὲν σωτρέχουν εἰς τὴς Τέρκους ἀπαντα-
 χόθεν, μὲ ἀίχος μέγα τῆ Χριστιανισμῶ, ἄνδρες ἐπαγγελόμενοι Χριστιανοὶ,
 προθυμότατοι νὰ διδάξουν τὴς ἀσεβεῖς, τὰς ἐπιτηδείας μεθόδους, καὶ νὰ
 βάλουν εἰς χεῖρας τῶν τὰ πρόσφορα μέσα, δι' ὧν θέλει διωθῶν οἱ ἀπι-
 σοὶ δκολώτερα νὰ ἐξαλείψουν τὴν Χριστιανικὴν πίσιν, καὶ νὰ σβύσουν τῆ
 Χριστῶ

(*) Ὅρα παρὰ τῶ Ἐφένδ. ἐν Κεφ. Γ'. Σελίδ. 216.

Χριστὸ τὸ ὄνομα; Μὰ τελευταῖον οἱ Τῆρκοι τὲς τοιέτους Διδασκάλους δὲν θέλει ποτὲ τὲς ὑπακῆσεν. Διατὶ τάχα; διατὶ εἶναι ἀπειθεῖς καὶ δυσάγωγοι; Καὶ τὶ ἄλλο ἐσοχασζόμεθα ἕως τῶρα, παρὰ ὅτι οἱ ἀπειθεῖς ἢμποροῦν νὰ Φανοῦν ὀπειθεῖς, καὶ οἱ ἄτακτοι νὰ διαταχθῶσιν; Ἡ ἀνάγκη προξενεῖ τὴν ξενοχωρίαν ἢ ξενοχωρία ἀνακαλεῖ τὴν ὀπειθειαν· καὶ ἡ ὀπειθεια γεννᾷ τὴν ὀταξίαν.

Πλὴν, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, δὲν εἶναι τόσοι δυσπειθεῖς καὶ ἀνυπότακτοι οἱ Τῆρκοι, ὅσον ἡμεῖς τὲς ὑπολαμβάνομεν. Εἰς τὸ Σεράγιον τῶν Σελτάνων, καὶ εἰς τὰ ἄλλα τῶν Μεγισάνων Παλάτια, τόση βασιλῆει εὐπείθεια ἢ τόση ὀταξία, τόση συζολὴ καὶ τόση προσοχῆς ἢ δὲχημοσιῶς ἀκρίβεια, ὅση δύσκολον ἴσως εἶναι νὰ παρατηρήσῃ τις, καὶ νὰ ἔυρη εἰς ἄλλας Ἀυλαῖς. Εἰς τὰς αὐτῶν Πόλεις τὰς πολυανθρωποτέρας, εἰς τὰ Σχολεῖα ἐν οἷς γυμνάζονται, εἰς τὰ Τεμένη ἐν οἷς προσβῆχονται, εἰς τὰ Ἐργασήρια ἐν οἷς ἐργάζονται, εἰς τὰς Ἀγοράς ἐν αἷς πραγματεύονται, εἰς τὰς προόδους ἐν αἷς ἐκτάσσονται, βλέπεται πάντοτε ἡ προσήκουσα τιμὴ καὶ τὸ σέβας παρὰ τῶν νέων πρὸς τὲς γεραιτέρας, καὶ παρὰ τῶν ταπεινοτέρων πρὸς τὲς ὑπερέχοντας. Δὲν εἶναι ἔυλογον νὰ ἀποφασίσωμεν, ὅτι τῆς ὑπαλλήλου ὑποταγῆς ἢ τάξης, κατεκρίθη νὰ εἶναι μακρὰν ἐξωρισμένη, μόνον ἀπὸ τὰς τῶν Ὀθωμανῶν παρεμβολαῖς, καὶ ἀπὸ τὰ στρατεύματα. Ἀλλὰ τάξις τις καὶ ἐκεῖ πάντως ἠξίωρομεν ὅτι διασώζεται· καὶ μία μεταβάσις ἀπὸ τῆς οἰαομένης τάξεως εἰς τὴν ἀκριβῆ ὀταξίαν, ὅχι μόνον δὲν εἶναι ἀδιώατος, ἀλλὰ καὶ πολλὰ πρόχειρος· καὶ, ἀντύχη καὶ ἀνάγκη ἐπέγυσα, γίνεται καὶ ἀναγκαῖα καὶ ἀπαραίτητος.

Ἐμπράκτως βλέπομεν κατὰ τὲς ὑσέρας τέτους καιρῶς, ὅτι σπανιότεροι γίνονται οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει σασιασμοὶ. Μετὰ τὴν καθάρεισιν Ἀχμέτ τῆ Γ'. (1730.) ποσάκις ὁ λαὸς ἐδοκίμασε νὰ καταβιάσῃ ὡς σῆρον καὶ ἄγονον Μαχμέδ τὸν Ε'. καὶ δὲν ἐδιωθή; Ποσάκις ἤθελε καταβιάσῃ τὸν νῦν Μεσαφᾶν, ὡς περὶ τὸν πόλεμον δυσυχῆ καὶ ἀδόκιμον, εἰὰν ἤθελε διωθῆ; Ἐκεῖνα τὰ κύματα τῶν ἐπαναστάσεων, ὅπῃ ἐξαγριέμενα πρότερον ἐκορυφουῦτο, καὶ συχνὰ ἀνέβαινον ἕως τὰ ὕψη τῆς Θρόνης τῆς Ὀθωμανικῆς, καὶ ἐκαταπόντιζον τὸν ἐπικαθήμενον, βλέπομεν τῶρα, ὅτι ἢ δὲν ἐγείρονται τόσοι φοβερά, ἢ καὶ ἂν ἐξεγερθῶσι ποτὲ, καὶ πλησιάσωσι, σωτρίβονται ὀθὺς εἰς αὐτὰ τῆς Θρόνης τὰ ὑποπόδια, καὶ ἔυκολα διαδέχεται ἡ νικημία τὴν τρικυμίαν, καὶ ἡ γαλιῶν τὴν ζάλιν. Ἀυτὴ βέβαια ἦταν μία ὀταξία, ἣτις φαίνεται πῶς ἀρχισε νὰ μεταβαίνῃ εἰς κάποιαν τάξιν. Καὶ τίς λοιπὸν θέλει καταπειθεῖ ὅτι αὐτὸ τὸ ἔθνος, ὅπῃ

καὶ

καὶ ὀλίγον ὀλίγον εἰς τὴν πολιτικὴν διοίκησιν ἐπιδέχεται τοιαύτας, καὶ παρομοίως ἄλλας (τὰς ὁποίας παρατρέχω) μεταβολὰς, καὶ μεθαρμόσεις ἐπὶ τὸ κρεῖττον, εἰς μόνον τὴν πολεμικὴν παρασκευὴν καὶ παρατάξιν, θέλει μένει ἕως τέλους σκληροτράχηλον, δυσπειθές, καὶ οἷα σδήλοτε τάξεως ἀνεπίδεκτον;

Πᾶς; ἐκεῖνοι οἱ Παισαάδες ὅπῃ ὄφθυσ, ὡς ἰδοῦν εἰς χεῖρας ἑνὸς Καπιτῆ ἀπεσταλμένον ἐν ἀπλῆν Φερμάνι, τὸ ὁποῖον δικαίως ἀδίκως τὴν καταδικάζει εἰς θάνατον, τὸ δέχονται ὡς ψήφισμα θεόδοτον, καὶ διωάμενοι πολλὰκις ἢ νὰ ἀντισταθοῦν, ἢ νὰ φύγῃ, δίδου ἔτοιμοι ἢ τὸν λαμὸν εἰς τὸν βρόχον, ἢ τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ σπαθί· αὐτοὶ λέγω οἱ Παισαάδες, ἂν προσαχθῶσι σφοδρῶς νὰ ἀλλάξου τρόπον, καὶ νὰ διατυπώσου εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῖς στρατιώτας, καὶ ἄλλω νεωτέραν, τὴν πρώτῃ καὶ παλαιὰν στρατιωτικὴν τάξιν καὶ μέθοδον, εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ θελήσου νὰ ὑπακούσῃ; Ἐκεῖνοι οἱ Γενιτζάρου, ὅπῃ τόσον ὑποκλινῶς ὑποπίπτουσιν εἰς τὸν ἴδιον Τζερβατζήν, καὶ διὰ τὸ παραμικρὸν σφάλμα, δέχονται τὴν τεσσαράκοντα ραβδισμόν χωρὶς νὰ γογγύσῃ, ἂν προσαχθῶσιν ἕτως, ἢ ἐκείνως νὰ ἐπιτελοῦν, κατὰ διατεταγμένῃ τινὰ ὀφθαλμῶν τὰ στρατιωτικὰ κινήματα, καὶ νὰ μεταχειρίζονται τὰυτα, ἢ ἐκεῖνα τὰ ἄρματα· ἀφ' ἧς μάλιστ' ἀπληροφρονηθῶν, ὅτι μὲ τοιαύτας τρόπους περιποιῶνται τὴν σωτηρίαν, καὶ ἀποκτῆν τὴν κατὰ τῆ ἔχθρῆ νίκην, εἶναι τρόπος νὰ μένῃ ἀμετάθετοι ἕως τέλους, εἰς μίαν ἄλογον πεισμονίαν καὶ ἀνυποταξίαν; Ἐκεῖνοι ὅλῃ ὑποτάσσονται διὰ νὰ θανατωθῶν, καὶ νὰ ραβδιωθῶν, δὲν θέλει ὑποταχθῶν ποτὲ διὰ νὰ ραβδίσῃ καὶ νὰ θανατώσῃ τὴν ἔχθρῆ των; Ὁ Καντιμίρης μᾶς ἐβεβαίωσεν, ὅτι ἕνας Φετῶν τῆ Μερῆ, φανεῖς ἐξαιφνης, καὶ ἐπάνω εἰς τὴν πλέον σφοδρῶν τῆ αἵματος ἀνάξῃ, κατέπαυσεν ὄφθυσ τῆ στρατιωτικῆ τὴν μανιώδη παραφορῶν, καὶ ἐσησε ἐν ἀκαρεῖ τῶν Γενιτζαρικῶν λεγεῶνων τὰ πλέον ἀχαλίνωτα καὶ ἐνθουσιώδη ὄρμηματα.

Δὲν εἶναι ἀδύνατος, ὄχι, ἢ περὶ τὰ τακτικὰ τῶν Τέρκων διορθώσεις, ὡς ἡμπορεῖ κατ' εἰς νὰ τὸ συμπεράνη ἀπὸ τὰ ἤδη ρηθέντα. Ἐγὼ δὲ προθίτω, ὅτι ἔτε δύσκολη εἶναι, ἔτε ἴσως πολλὰ μακρὰν, ἂν αὐτὸ τὸ γέος ὑπεκφύγῃ τῶρα, μὲ ὀλίγῃ ζιμίαν, τὸ βάρος τῆ Ἑωσικῆ Ἄρεως. Τῆτο διωάμεθα νὰ τὸ πληρὸν φρονηθῶμεν ἀπὸ αὐτῆς τῆς Τέρκῆς, καὶ ἀπὸ τὰ κρῦφα αὐτῶν διαβόλια, τὰ ὁποῖα μᾶς ἀνοιξεν ὁ αὐτὸς ἐκεῖνος Ἐφένδης, ὃν ἀνυτέρω συχνὰ ἀνεφέρομεν, καὶ τὸν ὁποῖον πάλιν συμφέρε νὰ τὸν ἀκίσωμεν.

Εἰς τὰς ἀμαθίας λογοτριβὰς, τὰς ὁποίας οἱ παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς Ἀξιοματικοὶ καὶ πολιτικοὶ συγκροτῶσι, συμβεβημένοι, ἂν, καὶ πῶς, τὸ Ὀθωμανικὸν στρατόμαχον, κατὰ τὴν νεωτέραν τῆς πολέμου μέθοδον πρέπει νὰ συσταθῆ, βρῖσκονται (λέγει) (17) καὶ τινὲς ὅπῃ δὲν πιστεύουσιν „ὅτι ἡ Πόρτα θέλει ἀποφασισθῆ ποτὲ νὰ φέρῃ εἰς ἔργον τὴν τοιαύτην μεταρρύθμισιν, κρῖνοντες ὡς προληπτικοὶ τὸ πρᾶγμα ἀκατόρθωτον.

„Ἄλλοι ὑπολαμβάνουσιν, ὅτι ἔφθανε νὰ διασώζεται ἡ τῶν παλαιῶν Ὀθωμανῶν Τακτικὴ εἰς τὴν ἀκρίβειάν της, ἀποκατασταθεῖσα εἰς τὴν προτέραν της ἀκμὴν καὶ ὅλαι (λέγουσιν ἰ αἱ δυνάμεις τῶν Χριστιανικῶν στρατομάτων, δὲν ἤθελαν διωρθοῦν νὰ ἀντισταθῶσιν ἐν καιρῷ πολέμου, ἐμπροσθεν εἰς τὰς Μουσουλμάνους, τὰς ὁποίας ὁδηγῶσιν οἱ νόμοι τῆς πολιτείας, καὶ τῆς θρησκείας.

„Ἄλλοι ὅμως, ἐκ τῆς ἐναντίας, θαυμάζουσι, πῶς ἕως τῶρα ἡ Ὀθωμανικὴ Ἀυλὴ, δὲν ἀπεφάσισε νὰ συστήσῃ ἐν σώμα στρατῶν, κατὰ τὴν νεωτέρας Τακτικῆς τέχνῃν, διὰ νὰ ματαιώσῃ ὅλας τὰς τῶν ἀπίστων δυνάμεις.

„Οἱ σωετώτεροι καὶ ἐμπειρότεροι ἀποφαίνονται, ὅτι τὸ Ὀθωμανικὸν Κράτος, περιέχον ἀπειρα πλήθη, καὶ ἔχον θαυσιπλήν ὅλα τὰ ἀναγκαῖα μέσα, ἀκολώτατα, εἰς τὸ διάστημα ἐνὸς χρόνου, ἠμπορεῖ νὰ συστήσῃ ἐν στρατόμαχον ὀγδοήκοντα χιλιάδων Ἀνδρῶν, γεγυμνασμένων καὶ ἐξησκημένων ὁμοίως, καὶ ἴσως καὶ καλλιώτερον ἀπὸ τὰ στρατόματα τῶν Δυνάμεων τῶν Χριστιανικῶν. Καὶ εἰς τῆτο ἔφθανε νὰ ἐξετάσῃ τὰς Διατάξεις τῶν προτέρων Σουλτάνων, καὶ νὰ τὰς κάμῃ νὰ ἀναζήσῃ, καὶ νὰ τὰς φέρῃ εἰς τελειότητα, μὲ τὸ νὰ τὰς προσαρμόσῃ εἰς τὰς νῦν καιρῶν, καὶ εἰς τὰς παρῆσας περιστάσεις.

„Παρεκτὸς τούτου (λέγουσι), διὰ νὰ γυμνάσῃ καὶ νὰ ἐξασκήσῃ διάφορα τάγματα καὶ φάλαγγας ἐκ τῶν ἀναριθμητῶν Ὀθωμανικῶν στρατομάτων, νῦν, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, κατὰ τὰς Κανόνας καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀκριβῆς καὶ ἐντέχνης πολεμικῆς μεθόδου τῶν Χριστιανῶν, διαμοιράζοντες τὰ τοιαῦτα τάγματα εἰς χιλιερχίας, καὶ ἑκατονταρχίας, κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν τῶν ὀφφικιαλίων, καὶ τῶν ἀπλῶν στρατιωτῶν, τὴν παρὰ τοῖς ἀπίστοις, ἐνοπλίζοντες αὐτὰς μὲ τρυφὴν ὅλα ἴσα, ἐνδύοντες τὰς μὲ φορέματα ὅλα προσόμοια κ.τ. (διὰ ὅλα αὐτὰ) δὲν ἐχρειάζοντο περισσότερον ἀπὸ τρεῖς, ἢ τέσσαρας μῆνας.

„Ἄλλοι

„Άλλοι λέγουν ότι διὰ τῆς τῶν Σελτάνων μεγαλοδωρίας, ἂν τι
 „ναὶς Βεζίρης ἄξιος ὄρισκετο νὰ ἐπιμεληθῆ, ἤθελε σύρη πλῆθος τακτι-
 „κῶν καὶ ἐξησκημένων στρατιωμάτων, ἐντὸς ὀλίγου, εἰς δέλοισιν τῶν Ὀθω-
 „μανῶν. „ (Αὐτὴ ἡ γνώμη φαίνεται ἀρεστὴ καὶ εἰς τὸν Ἐφένδιον· γνώμη
 „ἣτις δὲν ἤθελεν εἶναι ἐμελλε νὰ εἶναι εἰς τὴν Τερκικὴν Βασιλείαν ἕως τέλους
 „συμφέρουσα. Προδίδεται ὅμως ὁ Ἐφένδιος ὅτι:) „ἂν ἐν καιρῷ πολέμου,
 „ἐφύσαστις διὰ κατασκόπων εἰς τὰ ὦτα τῶν στρατιωμάτων τῶν Χριστιαν-
 „ικῶν, ὅτι ἴσοι θελήσωσι νὰ ἀπαρῶσι τῆ Σελτάνου τὴν δέλοισιν, θέ-
 „λει τύχην ὀμινοῦσαν ὑποδοχῆς, καὶ στρατιῶται καὶ στρατηγῶντες διπλῆ
 „μιθῶν μετὰ δὲ τὸν πόλεμον, καὶ οἰκίσεως παρ' αὐτοῖς, καὶ κυβερνήσε-
 „ως ἰκαρῆς, καὶ ἀνέσεως, καὶ ἀνενοχλησίας εἰς τὴν θρησκείαν αὐτῶν
 „τοιςτρόπως (λέγει) πολλοὶ καὶ τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν ὀφφικιαλίων,
 „ἢ καὶ οἱ περισσότεροι, θέλει προσδράμωσι, (νὰ παραταχθῶσι ὑποκάτω
 „εἰς τὰ τῶν Μουσουλμάνων παράσημα.) Καὶ ἡ σκώδωρία αὕτη (παρα-
 „σιωπάται), δὲν ἤθελεν εἶναι αἰσχράτε καὶ ἐπινειδίζουσα· μάλιστα ἤθελε νο-
 „μιθῆναι εἶδος πολεμικῆς στρατηγίας. „

Διὰ νὰ ἐμψυχώσῃ περισσότερον ὁ Ἰβραήμης τὰς ὁμοθρήσκους τας, τὰς
 ἐνθυμίζουσι πῶς ἦσαν πρότερον ἀδύνατοι εἰς τὰ Ναυτικά, καὶ πῶς δυνάτως ἐδυ-
 ναμώθησαν, καὶ ἅπαντας (ὡς λέγει) ὑπερέβησαν. „ Πρῶτον (λέγει) (18)
 „οἱ κακοὶ ἄπιστοι μόνοι εἶχον Ναυτικά, καὶ ἔτι κατεκυρίδιον τῆ Μεσο-
 „γείου πελάγους τὰς λιμένας· πλὴν (δόξα τῷ Θεῷ) ἀποκαταστήσαντες
 „ἡμεῖς τὰς Ναυτικὰς δυνάμεις ἐντὸς ὀλίγου, ἐκάμαμεν τὴν θαλασσίαν ἡμῶν
 „δυνάμιν (τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς νὰ διαφυλάτῃ ἀπὸ παντὸς ἐναντίου συμ-
 „πλώματος!) ὑπερτέραν τῶν ἄλλων, καὶ τὴν ἐφέραμεν εἰς βαθμὸν το-
 „σαύτης τελειότητος, ὅπῃ εἰς ὅλον τῆς θαλάσσης τὸ ἔυρος, νὰ ὄρεθῆ
 „Ναυτικὸν ἄλλο ὅμοιον μὲ τὸ ἐδικόνμας, εἶναι ἀδύνατον. (ἔπειτα σιωπάται)
 „(19) πῶς ὡσαύτως πρέπει τιναὶ νὰ ἐλπίσῃ, ὅτι καθὼς σιωπάται τὸ
 „Ναυτικὸν παρ' ἡμῖν κατὰ Κανόνας, καὶ μετὰ ἀκριβῆς τάξεως· ἔτι καὶ ἡ
 „αὕτη ἐπιμέλεια, θέλει εἰσφέρει τὴν ἀταξίαν καὶ ἀσκήσιν καὶ εἰς τὰ
 „χερσαῖα στρατιωτικά, μὲ τὸ νὰ παρατηρήσωμεν προσεχῶς καὶ ἐπιμε-
 „λῶς τὴν νέαν αὐτὴν τῆ πολέμου τέχνῃ καὶ μέθοδον, ἐν ἣ ἡ μόνη ζηρῶνται
 „ἡ σωτηρία τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, τῶν δολερῶν καὶ πανέργων. „

δ

Ἐπι

(8) Αὐτ. Σελ. 213.

(19) Αὐτ. Σελ. 214.

Ἐπὶ τέτοις προβάλλει ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν) καὶ τὸ παράδειγμα τῶν Ῥώσων, (οὐ δείχνωντας ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ Γένος κατεσάθη ἑνωτὸν, ἀφ' ἧς ὑπὸ τῆς Μεγάλῃς ΠΕΤΡΟΥ ὁδηγηθὲν, ἠπάσθη τὴν νεωτέραν πολεμικὴν Μέθοδον καὶ τὴν ἐπιλογίσει· ὅτι „ἡ τάξις εἶναι ἡ ψυχὴ τῶν „πραγμάτων, καὶ ἐπομένως καὶ τῶν Βασιλείων· ὅτι τῶν στρατομάτων „ἡ σύστασις εἶναι τὸ κυριώτερον καὶ κεφαλαιώδες μέρος τῆς τῆς Κρά- „της διοικήσεως· ὅτι ἡ θαυμάσιος τέχνη τῆς Τακτικῆς εἶναι καθ' ἑαυ- „τὴν μία ἐφόρησις ἐξαιρέτος, καὶ ἀξία μιμήσεως παρὰ πᾶσιν· ὅτι οἱ „ἄνδρες τῆς πλέμης πάντες, πεζοὶ, Καβαλάριοι, Τιμαριῶται, Ζαΐμιδες, „ἐτοίμως πρέπει νὰ ἐναγκαλιθῶν αὐτῶν τὴν διάταξιν· ὅτι καὶ οἱ τῶν „Ἐπαρχιῶν ἠγεμόνες, καὶ οἱ τῶν Κάσρων φρέναρχοι τῶν ἐν τοῖς ὄρεσις, „καὶ οἱ Βεζιρίδες, Ἐμίριδες, Βεγλέβειδες, θέλει σπευδάσσω ὁμοψύχως καὶ „ἐκ συμφώνως, νὰ εἰσαγάγωσι εἰς τὰς στρατιώτας αὐτῶν τὴν τοιαύτην „μελέτην. „

Τὸ δὲ ἀκόλουθον εἶναι νόσιμον, ὅτι παραγγέλλει ὁ Ἐφένδης τὸ πρᾶγμα εἰς ἀπαντας κοινῶς τῆς Μουσουλμάνης, νὰ τὰ ἐπιμεληθῶσι ὡς ἔργον δουλείας, καὶ νὰ τὸ συστήσωσι πρὸς ὄφελος ψυχικὸν εἰς τὰς αὐ- τῶν Διαθήκας μὲν ξεχωριστὰ ληγάτα. „Ἴσως (λέγει) καὶ τινὲς δουλο- „τικοὶ καὶ ἐλεήμονες, ἐν ταῖς αὐτῶν διαθήκαις, ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἐπιθυ- „μῶντες νὰ συστήσωσι κανένα δημωφελὲς βεργέτημα, ἀφιερώσωσι τὴν πε- „ρισσίαν αὐτῶν, καὶ ἀφίνωσι ληγάτα διὰ ἔργα ὁσεβῆ καὶ θεάρετα, „(ἴσως τινὲς τοιοῦτοι) παρακινήσωσι νὰ διατάξωσι ἐνδιαθέτως, νὰ τρέφωσι „ταὶ καὶ νὰ λαμβάνωσι μισθὸν, τινὰ ῤεγυμεία, καὶ Κομπανίαις, πρὸς „προθυμοποίησιν, καὶ σύστασιν τῆς (περὶ ἧς ὁ λόγος) τεχνικῆς καὶ οὐτάκτης „πολεμικῆς Συσήματος. „

Ἐπὶ πᾶσιν ὁ Ἐφένδης δὲν ἀπολείπει νὰ καθυποβάλλῃ εἰς τὰς ὁμοθετήσκει αὐτῆς, καὶ τινὰς γενικωτέρας κανόνας στρατιωτικῆς παρα- τάξεως. (†).

Α'. Διορίζει τῆς στρατῆς τὰς διαιρέσεις εἰς τάγματα διάφορα, καὶ τῶν ἐπι τὰς ὑποδιαιρέσεις εἰς σίφη ἐλάσσονα.

Β'. Παραγγέλλει τὰς τῶν ταγμάτων ἑκάστη ἐνδυμασίας νὰ εἶναι σύμμορφαι, πρὸς χαρακτηρισμὸν καὶ διαγνώρισμα· ὅπως προθέτει, ὅτι τῆς τοῦ ἐθοῦς ἐκράτει παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς πάλαι καὶ πρότερον.

Γ'. Θέ-

(20) Ἄυτ. Σελ. 216.

(†) Ἄυτ. ἐν Σελ. 158 κξ.

Γ. Θέλει ὁμοίαν καὶ τὴν ἐξόπλισιν τῶν στρατιωτῶν· τῆς αὐτῆς τοῦ εἶδους τῶν ἀρμάτων τὰ ὅποια μέλλου νὰ μεταχειρίζονται, νὰ εἶναι τὰ αὐτὰ· τόσον ἐπὶ τῆ πεζικῆ στρατῆ, ὅσον καὶ ἐπὶ τῆ ἰππικῆ. Ἐφ' οἷς ὅτι, καὶ αἱ μεταχειρήσεις νὰ εἶναι ὁμοίτροποι, καὶ ὁμόχρονοι.

Δ. Διορίζει τὴν ἀναλογίαν τῶν Στρατηγόντων πρὸς τὴς στρατηγμένους· καὶ λέγει ὅτι ὁ ἀριθμὸς ἐκείνων, πρέπει νὰ εἶναι πρὸς τὸ πλῆθος τῶν τῆτων, ὡς τὸ τεταρτημόριον ἢ γινώσκω εἰς μίαν ἑκατονταρχίαν, πρέπει νὰ ἀριθμοῦνται ἕξ ἑκοσι πέντε, μικροὶ, μεγάλοι, ὀφφικιάλιοι, ἐπιδοριζόμενος καὶ τὰ σιτηρέσια, ἢτοι τὴς μισθῆς, τῆτων κακείνων, τὴς ὁποίας πρέπει νὰ λαμβάνωσιν.

Ε. Ὁροθεῖ ὅτι ἡ παρατάξις τῆς στρατῆ νὰ γίνεται κατὰ δύο γραμμάς· τὴν μὲν πρώτην, τὴν δὲ δευτέραν. Διασημεῖοι δὲ καὶ τῶν γραμμῶν τῆτων, πόσον πρέπει νὰ εἶναι καὶ τὸ πρὸς ἀλλήλας διάστημα, καὶ τὸ ἑκατέρας βάθος· καὶ ὅτι ἡ ἔνωσις τῶν ἐν αὐταῖς παρατασσόμενων πρέπει νὰ εἶναι ἀπαράλυτος καὶ ἀδιάρρηκτος· καὶ νὰ μὴ τολμᾷ τις νὰς περπετθόμενος νὰ προσηδᾷ ἀπὸ τῆς τάξεως.

Σ. Κελεύει ὅτι ἐπὶ τῆς συμβολῆς, καθὼς τινὲς μαχόμενοι πίπτουσιν, ὁ θῦς ἢ τάξις νὰ ἀναπληρῆται, μὲ τὸ νὰ ἐπικαταλαμβάνου ἐτόμως ἄλλοι στρατιῶται τὸν τύπον ὅπῃ εἶχον οἱ πίπτοντες.

Ζ. Κανονίζει ὅτι πάντοτε νὰ ὁρίζεται ἐν μέρει εἰς τὸν στρατὸν μία Φάλαγξ ἀποκειμένη εἰς προμήθειαν, (un corps de r  serve) διὰ νὰ προσφάνη ταχέως ὅπῃ ἡ χρεῖα τὸ καλέσῃ, καὶ νὰ δίδῃ ευκαιρον τὴν σωδρομίαν καὶ βοήθειαν.

Η. Τελούτατον κρίνει ἀναγκαῖον καὶ τῆτον, εἰς τὰ στρατιωτικά, τὸν ὅρον· ὅτι καὶ ἂν πλάισῃ τὸ στρατόμα εἰς τὴν τῆ πολέμου συγκρότησιν, καὶ νικηθῇ, δὲν εἶναι ὀλεγον καὶ δίκαιον, διὰ τῆτον καὶ μόνον, νὰ κατακρίνεται ὁ Ἀρχιστρατήγος ὡς πλάισης, καὶ ὑποδούτος. Καὶ ταῦτα μὲν ἐκείνος.

Τὸ δὲν βλέπει ἐκ τῆτων ἀπάντων, ὅτι ἡ τῶν Ὀθωμανικῶν στρατομάτων διορθωσις περὶ τὰ τακτικά, εἶναι ἐγγύς, καὶ, διὰ νὰ εἰπῶ ἔτιω, ἐπὶ θύραις; τίς ἀπὸ ταῦτα τὰ προανακρέσματα, δὲν περιμένει τεύτατον νὰ ἀκῆσῃ καὶ τὸ μελώδημα τέλειον; Ὡδίνει, ἀπὸ καιρὸν τινα καὶ ἐδῶ, ὡδίνει τὸ Ὀθωμανικὸν γένος, τὴν τῆς πολεμικῆς τέχνης νεωτέραν ἐμπειρίαν καὶ μέθοδον· καὶ ὁ λόγος τὸ θέλει, ὅτι μετὰ τὰς ὠδυνας, μέλλει νὰ ἀκλεθῆσῃ ἡ γέννησις. Ὡ Δωιάμεις καὶ Ἐξασίαι Χριστιανικαὶ! Ὡ Βασιλεῖς, καὶ λοιποὶ Πρίγκιπες τῆς Ἑυρώπης μὴ ἀπατάθε. Ἡ μεταμέρφωσις τῆς Τακτικῆς εἰς τὰ στρατόματα τῶν Ὀθωμανῶν, μακρὰν ἀπὸ τὸ νὰ εἶναι ἀδιώατος, δὲν εἶναι ἔτε τόσον δύσκολη· καὶ ἂν ἦτον τῶν

ρα καρὸς νὰ δρῖσκεν πίσιν αἱ προξήσεις, ἠδῶατο νὰ διακινδύωσῃ τινὰς μίαν περφητείαν, ἢ νὰ προειπῆ, ὅτι αὐτὴ ἢ μεταμόρφωσις, δὲν εἶναι ἔτε τόν μακρὰν. Ὅχι· δὲν ἀπέχει τόν μακρὰν τὸ Γιαταγάνι, ἀπὸ τὸ Μπαγιονέτ.

Ἀλλ' εἶναι τεσσαράκοντα χρόνοι καὶ ἐπέκεινα (ἴσως τις ἀποκριθῆ) ἀφ' ἧ τινὲ μεταμόρφωσιν αὐτῶ οἱ Τῆρκοι ἐμελέτων καὶ διεβελοῦντο· ἢ ὅμως δὲν ἐδωκῆσαν νὰ φέρῃν ἕως τῆ νῦν εἰς ἔργον τὸ βέλδωμα. Ἀυτὰ λοιπὸν εἶναι ὠδίνες ἀνεμιαῖαι. Ὅχι· ἀς εἰπῶμεν μάλλον, ὅτι εἶναι ὠδίνες αὐτὰ ἐλεφάντινοι· καὶ ὅς τις καλῶς συλλογιθῆ, δρῖσκει πῶς ἠκολέθησεν ἢ τοιαύτη ἀναβολὴ καὶ ὑπέρθεσις τῆ βελδωματος. Ἴδὲ ἐγὼ, πῶς περὶ αὐτῆς συλλογίζομαι. Οἱ Τῆρκοι, καὶ ἀρχὰς τῆ τρέχοντος αἰῶνος (1715), ἐπιχειροῦντες, ὅχι ὀτυχῶς, τὸν κατὰ τῶν Ἀσριακῶν πόλεμον, κατεδράυθησαν περὶ τὸν ποταμὸν Σάβαν, καὶ περὶ τὸ Πετροβαραδίνον· ἔχασαν τὸ Τεμισβάριον· ἔχασαν τὸ Βελγρὰδιον· καὶ τῆς Σερβίας, καὶ τῆς Βλαχίας μέρος. Ἀπὸ τὰ ἀλλεπάλληλα αὐτὰ δυσυχήματα παιδοῦθέντες, μετὰ τινὲ ἐν Πασαροβίκη εἰρῶν (1718), τινὲ ὁποῖαν ἔκαμαν μετὰ αἰχμῶς καὶ ἀτιμίας, ἀρχήσαν νὰ ἀνοίγῃν τὰ ὄμματα· καὶ δοκιμάσαντες τινὲ διώαμιν τῆς νεωτέρας Τακτικῆς εἰς τὰ τῶν πολεμίων στρατόματα, δὲν ἦτον τρόπος νὰ μὴ ἐκατάλαβαν, ὅτι καὶ εἰς αὐτὸς ἢ Τακτικὴ αὐτὴ ἠθελε γένη ὠφέλιμος, ἂν ποτὲ ἔφθαναν νὰ τινὲ μιμηθῶσιν. Ἀλλ' αἱ ἐπὶ τῆ Μιρβείζη Περσικαὶ ταραχαὶ, καὶ αἱ τῆ Τάμας ἀκολέθως, καὶ αἱ τῆ Κελιχάν ἐπέιλα, ἀλληλοδιαδόχως προσεσῆσαι (1722—1736.) δὲν ἄφησαν εἰς τῆς Τῆρκος τινὲ δὐκαιρίαν, νὰ ἐπιμεληθῶσι τινὲ τῆς ξενικῆς τῶν ὄπλων μεταχειρήσεως μίμησιν, ὅταν ἔχοντες ἀνάγκην νὰ πολεμοῦν, δὲν εἶχον δὐκαιρίαν εἰς τὰ πολεμικὰ νὰ ἀσκήνται. Τὰ περὶ τῆς διορθώσεως τῶν Τακτικῶν διαβέβλια, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐκδέτεσι Ἰβραΐμης, φαίνεται νὰ ἐγένοντο περὶ τὸ ἔτος πρὸ 1730, ὅτε καὶ αὐτὸς ἐξέδωκε τὸ ἴδιον Σύγγραμμα· πλὴν, ἐχρειάζετο καιρὸς εἰρῶς διὰ νὰ τεθῶσιν αἱ βελαὶ εἰς πρᾶξιν, καὶ ὁ καιρὸς αὐτὸς δὲν ἐπαρᾶσαιντο. Τὸν τῆς Περσίας πόλεμον διεδέχετο (1737) πόλεμος ἄλλος, ὁ τῶν Ἀσριακῶν, ἢ τῶν Ῥώσων· ἀλλ' εἰς τῆτον τὸν πόλεμον ἐλάμβανον οἱ Τῆρκοι ἐκβάσεις τινὰς ὀτυχεῖς παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα. Ἀπὸ τὸ ἐν μέρος, ἂν ἐνικήθησαν ἀπὸ τῆς Ῥώσος, τῆς ἠνάγκασαν ὅμως ἐν ταῖς σιωθήκαις, νὰ τῆς ἐπιστρέψῃν τὰς χώρας ὁποῦ ἐκεῖνοι νικῶντες κατεκυρίβισαν. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τῆς Ἀσριακῆς, ἢ τῆς ἐκτύπησαν, καὶ τῆς ἔξωσαν ἀπὸ τὸ Νῆσι, τὸ ὁποῖον ἐκεῖνοι εἶχον πλακῶσει τὸν πρῶτον ὄθυσ τῆ πολέμου χρόνον· ἐφεξῆς δὲ (1738.), ἐπαναλαβόντες τινὲ Σερβίαν, καὶ τινὲ Βλαχίαν, καὶ τελευταῖον (1739.) καὶ τὸ Βελγρὰδιον, τροπαιοφόροι τινὲ εἰρῶν ἐσφράγισαν. Ἀυτὸς τότε ἦτον ὁ καιρὸς (ἂν εἶχον σῶεσιν) μετὰ τινὲ ὀτυχῆ εἰρῶν, νὰ ἐπιμεληθῶσιν εἰς

τὰ

τὰ στρατώματα τῶν οἱ Τῦρκοι τὴν διόρθωσιν τῶν Τακτικῶν, φέροντες εἰς πρᾶξιν ἐκείνας τὰς βελάς, τὰς ὁποίας πρότερον ἐπωφελεῖς ἔκριναν καὶ ἀναγκαῖαι· ὅμως ἐπαρθέντες αὐτοὶ ἀπὸ τούτων τὰς ὑπέρας νίκαις, ἐληθμόησαν ἐκείνας τὰς πρᾶτας τροπὰς. Ἐσοχάθησαν ὅτι ἰδὲ: τὸ σπαθί τῆ Μωάμθ νικᾷ, καὶ χωρὶς τῆ τῶν Ἑυρωπαϊῶν τακτικῶν μέθοδον. Τὸ ΧΟΥΤΖΟΥΜ τῶν Μουσουλμάνων, ἀξίζει πλέον παρὰ τὸ ἌΛΤΟ τῶν Γκιαβρῶν. Καὶ τοιοτρόπως πάλιν εἰς τὰς ἀγκάλας ἐνὸς ἀλογίστου θράσους ἀπεκοιμήθησαν. Ἀλλὰ τῶρα εἰς τὸν παρόντα πόλεμον, ὅπῃ ἀπὸ τὰ γενναῖα ἄρματα τῶν Ῥώσων ἐπαθον τόσα, καὶ περισσότερα ἔτι παρὰ ἐκεῖνα ὅπῃ ἄλλοτε ἐδοκίμασαν ἀπὸ τὰ ἐνδοξα ὄπλα τῶν Ἀσριακῶν· τῶρα ὅπῃ εἶδον ἑαυτὸς περιεζωσμένους ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη, καὶ σενοχωρημένους ἕως εἰς αὐτὴν τῆ Βασιλείᾳ αὐτῶν τὴν Μητρόπολιν διὰ ξηρᾶς καὶ θαλάσσης· ἂν σφαλίσθην αὐτοὶ μὲ μετρίαις σιωθήκαις τὸν δυσυχὴ τῆτον πόλεμον, θέλει μείνῃν ἄραγε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἀποκεκοιμημένοι, καθὼς ἕως εἰς τὰς ἡμέρας τούτας ὀρέθησαν; καὶ δὲν εἶναι τὸ πλέον πιθανόν, ὅτι θέλει ἀποτινάξῃν τέλος πάντων ἐκεῖνον τὸν βαθυὸν κάρου ὅπῃ τὸς ἐκράτει, καὶ θέλει ἐπιμεληθῆν τὴν ἀσκήσιν τῶν στρατιωτικῶν τεχνῶν καὶ μεθόδων, τὰς ὁποίας εἶδον ὀφθαλμοφανῶς, καὶ ἐπληροφορήθησαν, ὅτι, ἐφ' ὅσον αὐτοὶ τὰς ἀμελῆν, ἀνάγκη εἶναι πάντοτε οἱ ἐχθροῖτων νὰ φαίνωνται εἰς τὰς μάχαις ἐπικρατέστεροι;

Ναὶ βεβαίωτατα, τὸ πλέον πιθανόν εἶναι τῆτο. Ἐκείνη ἡ σωῆσις ὅπῃ ἦλθεν εἰς τὸς Τῦρκους τότε τὸ πρῶτον, ὅταν κατέτροπώθησαν ἀπὸ τὰ ἄρματα ΚΑΡΟΛΟΥ τῆ 5', θέλει ἔλθῃ εἰς αὐτὸς καὶ τῶρα τὸ ὑπερον, ἀφ' ἧ σωετρίβησαν ἀπὸ τὰς διωάμεις ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ τῆς Β'. Ἐκείνῳ τὴν βελλῶ ὅπῃ τότε ἔλαβον, ὅταν ἐδοκίμασαν τὸ σπαθίον τῆ Ἐυγενίς, θέλει τὴν λάβῃν καὶ τῶρα ὅπῃ ἐδοκίμασαν τὴν ῥομφαίαν τῆ Γαλιτζίνε, καὶ τῆ Ῥωμανζῶφ, καὶ τῶν ἄλλων. Ἀλλὰ τότε, δὲν ἐπεμελήθησαν ἄλλως μετὰ τὴν εἰρῶν νὰ τὴν βάλῃν εἰς ἔργον, καὶ οἱ μὲν ἔπολυ ἀκολοθήσαντες ἔπειτα τῆς Περσίας (ὡς εἴρηται) πόλεμοι τὴν ἐμπόδισαν, καὶ τὴν ἐματαίωσαν· τῶρα ὅμως εἶναι τῆ πιθανῆ πιθανώτερον, ὅτι θέλει ἐπιμεληθῶν ἐκεῖνο ὅπῃ τότε ἠμέλησαν· διατὶ; διατὶ τότε φαίνεται νὰ ἐπεθύμῃν τὴν Ἑυρωπαϊάν Τακτικῶν τινὲς μόνον τῶν ἐν Ὀθωμανοῖς Ἀξιωματικῶν, οἱ νενεχέστεροι, καὶ πολιτικώτεροι· τῶρα ὅμως ἔδειξαν ὅτι τὴν ἐπιθυμῶσι καὶ αὐτὰ τὰ πλήθη. Ἀπόδειξις ἐκείνη εἶναι, ἡ τῆ Ἰβραῖμ Ἐφένδη δημόσιος μαρτυρία· Ἀπόδειξις δὲ τῆτος πρῶτος, ἡ ἀπόκρισις τὴν ὁποίαν ἔδωκαν ἐγγράφως εἰς τὴν Πόρταν οἱ Τῦρκοι διαφόρων Ἐπαρχιῶν. Ἐπειδὴ ψυχροὶ οἱ λαοί, καὶ ὀκνηροὶ ἐφαίνοντο καὶ ἀπρόθυμοι εἰς τὸ νὰ καταγραφῶν εἰς τὸς στρατιωτικὰς νέας Καταλόγους, ὁ Μεφτῆς ἔγραψε πανταχῆ δη-

μόσια γράμματα επιπληκτικά καὶ ἐπιλιμητικά, καλαδικάζων αὐτὸς ὡς ἀπίστες πρὸς τὸν Μωάμεθ, καὶ ὡς ἀνυποτάκτους πρὸς τὸν Βασιλέα· καὶ ἐπικρίτως ἐπίσης παραβάτας καὶ τῶν Βασιλικῶν ἐπιταγμάτων, καὶ τῶν Σεπσιμάτων τῶν Προφητικῶν. Τὶ ἀπεκρίθησαν τὰ πλήθη; „Δότε (εἶπαν) δότε καὶ εἰς ἡμᾶς τιμὴν πυροβολίαν, καὶ τὰς λοιπὰς πολεμικὰς μεθόδους καὶ τέχνας τῶν Γκιαζερῶν, καὶ ἔτοιμοι εἴμεθα οἱ πάντες ἐρχόμεθα.“

Υποδέττων ἐκ τῶν ἀνωτέρω πάντων μέχρι τῆς νῦν εἰρημένων, ὅτι ἔσται μόνον διωκτὸν, ἀλλὰ καὶ ευκολόν, καὶ πιθανότατον, καὶ μονοεχὶ βέβαιον εἶναι, νὰ προβάλωσιν εἰς τὸν κόσμον τὰ Μουσουλμανικὰ στρατεύματα, Περσικὰ ἐξησκημένα καὶ παρατεταγμένα, σκέψω τῶρα τὸν λόγον μου πρὸς τὴν πολιτικὴν ἐκείνην ὅπως κρίνεσιν, ὅτι συμφέρει νὰ σώζεται εἰς τὴν κατάστασίν της τὴν προτέραν ἢ Μοναρχία τῶν Τούρκων, διὰ νὰ διατηρηθῆται ἢ Ἀντιρρόπια (ὡς λέγουσι) τῆς Ἑυρώπης ἀκίνητος. Πρὸς αὐτὴν σκέψω τὴν Ἀντιρρόπισιν τὸν λόγον, καὶ τὴν ἐρωτῶ. Διατὶ ἕως εἰς τὰ τέλη τῆς ἀνωτέρω αἰῶνος οἱ Τούρκοι, ἢ εἰς πάσας τὰς αὐτῶν ἐκστρατείας, ἢ εἰς τὰς περιουσιώτερας, ὀδοκίμουντες ἦσαν ἀπὸ δὲ ἐξήκοντα χερδὸν χρόνων διάστημα καὶ ἐδῶ, ἢ ὀλίγον εἰς τὰς μάχας κατερδώνουσι, ἢ ἐδὲν; εἰς δὲ τὰς ἐχάτας ταύτας συμβολὰς καὶ συγκρέσεις μετὰ τῶν Ῥωσικῶν στρατευμάτων, καὶ πάντα πάντως ἀδύκιμοι καὶ ἀδυνεῖς ἐξηλέγχθησαν; Πρέπει νὰ ἀποκριθῶσιν, ὅτι, ἐνίκων πρῶτον, διὰ τὸ ὅτι τῆς πολέμου τρόπος καὶ παρὰ τοῖς Ἑυρωπαϊοῖς, καὶ παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς, ἦτον χερδὸν παραπλήσιος· ἐνικήθησαν δὲ, καὶ νικῶνται μετ' ἐκείνο, διὰ τὸ ὅτι τῆς πολέμου παρήλλαξε, καὶ οἱ Ἑυρωπαῖοι τῶρα μεταχειρίζονται ἓνα εἶδος Τακτικῆς διάφορον, τὸ ὅποιον οἱ Ὀθωμανοὶ νὰ μεταχειρισθῶσιν ἕως τῆς νῦν δὲν ἐφρόντισαν. Ἐὰν οὖν εἰς τὸ ἐξῆς, μιμηθῶσι καὶ ἔσται ἐκείνης, τί εἶναι ευλογον νὰ ἀκολουθήσῃ; οἱ πολιτικοὶ ἀναγκάζονται νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἢ Ἀντιρρόπια πρέπει νὰ διασαλευθῆ· ὅτι θέλει πύσει πάλιν σφοδρότερος, ὡς καὶ ἄλλοτε, αὐτὸς ὁ κακὸς βεβρῶς· καὶ ὅτι πολλὰ μέρη τῆς Ἑυρώπης θέλει ὀρεθῆν πάλιν εἰς μεγάλῃ ταραχῇ, καὶ θέλει ὑποπέσῃ εἰς μιᾶς ἀγρίας τρικυμίας καὶ ζάλης τὰ ὄρητικὰ καὶ βίαια κύματα.

Οἱ Πάρθοι, ἕως τὰ τέλη τῆς Β' αἰῶνος, ἔπαυον τὸν πόλεμον ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, δὲν τὸν ἐπρεκάλου. Ἀπὸ τῆς διακοσιοστῆς ἔτης μετὰ Χριστὸν, ἄρχησαν αὐτοὶ, ὅχι πλέον νὰ διαφενδῶνται, ἀλλὰ καὶ νὰ προκαλοῦν τὴν Ῥωμαίων εἰς μάχην καὶ διώκειν εἰς τὸ ἐξῆς οἱ Βάρβαροι, ὅχι ὡς πρότερον διωκόμενοι, ἠνάγκαζον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ ἐτίεπον εἰς φυγῇ, ἐκείνης τῆς ὁποίας πρότερον ἐφύεθοντο καὶ ἐφύεθον. Πόθεν ἢ μεταβολή; Ὁ Πάρθος, καὶ ἐξ αὐτῆς ὁ Πέρσης, ἐμιμήθη τῆς Ῥωμαίων τὰ ἄρματα, καὶ τὰς τέχνας τὰς στρατιωτικὰς. Ἄφ' ἧς Σεπίμιος Σεβῆρος κα-

τάτρο-

τατροπώσας (194.) Περσικόν Νίγηρον εἰς τὴν Ἀνατολίαν, κατέσφαζεν ὡμῶς ἢ τυραννικῶς, ὅσους εἶχον πιάσῃ ὑπὲρ τῆς Νίγηρος τὰ ἄρματα, φεύγοντες ἔτι εἰς τὰ ἐνδοτέρα τῆς Ἀσίας, ἐδίδαξαν τὴν ἐχθρὴν τῶν Ῥωμαίων τὰς Ῥωμαϊκὰς πολεμικὰς ἐμπειρίας. Ἐυθύς τὸ ζῦγι ελαβε τὴν ἐναντίαν ἑσπῆαν. Καὶ ἐξ ἐκείνων λοιπὸν ἀνεφάνησαν οἱ Ἀρξαζάραι ἢ οἱ Σαπῶραι, οἱ Ουαρραράναι ἢ οἱ Περύσαι, οἱ Καρβάδαι ἢ οἱ Χοσρόαι, ὅπως ἐβαλαν τὴν Ῥωμαϊκὴν Αυτοκρατορίαν πολλὰς ὑπὸ δασμὸν, ἢ τὴν ἐκαμαν νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸν ὄλεθρον. Ὁ σοχασμὸς εἶναι ἐνὸς ἄνδρος πολλὰ περιφῆμῃ διὰ τὰ πολιτικὰ αὐτῶν συγγράμματα. *) Οἱ Τῆρκοι δὲν ἐφάνησαν, κατὰ τὴν Πάρθους, πρῶτον διακόμμενοι, ἐπειτα διώκται. Ἄυτοὶ πάντοτε χεδὸν ἐκίνησαν πρῶτοι τὰ ὄπλα· καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης, ἢ ἐκ χειρῶν, τὰ ἐκίνησαν παντελῶς ἀκηρύκτως. Ὁ περίφημος Ἀρχιζεράτης, ὅς τις τὴν ἐξώσε πρῶτον ἀπὸ τῆς Τρανσυλβανίαν (1661, ἐπειτα τὴν ἐκατατρόπωσεν εἰς τὴν Ουγκρίαν, ἐν τῇ μάχῃ τῆς Σάν-Γοδεάρδους (S. Gothart, 1664.) μᾶς βεβαιώνει, ὅτι ἕως τότε δὲν ἦτον ἐνθύμησις, νὰ ἐκινήθῃ παρὰ τῶν Τῆρκων, κατὰ τῶν Χριστιανῶν πόλεμος ποτὲ προκεκηρυγμένος (**). Τὸ μετὰ ταῦτα, καὶ ἐκηρύχθη καὶ αὐτῶν παρὰ τῶν ἄλλων ὁ πόλεμος, καθὼς ὁ πρῶτος (1737), ἢ ἐκηρύχθη παρὰ αὐτῶν κατὰ τῶν ἄλλων, καθὼς ὁ παρῶν (1768.), εἰς τὸν ὅπιον, τρίτον ἤδη ἔτος, γυμνάζονται ὄχι ὀτυχῶς· πλὴν εἶναι πολλὰ πιθανόν, ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς οἱ Τῆρκοι θέλει πολεμήσῃ πάντοτε μὲν ὀτυχίαν, ἀφ' ἧς, καθὼς οἱ Πάρθοι τότε καὶ οἱ Πέρσαι τὰ τῶν Ῥωμαίων, μεταχειριδῶσι ἢ ἔτι τῶρα τὰ τῶν Ἑυρωπαϊῶν στρατιωτικὰ ἔξασκῆματα. Σωζομένης μίας καὶ τῆς αὐτῆς πολεμικῆς ἐμπειρίας καὶ τέχνης, ἔπειτα χωρὶς ἄλλο, νὰ φανῇ τὸ ἔθνος τῆς Μωάμεθ εἰς τὰ γένη τὰ Χριστιανικὰ, φοβερὸν ὁμοίως καὶ εἰς τὸ ἐξῆς, ἀφ' ἧς λείψῃ ἢ διαφορὰ τῆς πολεμικῆς τρόπου, καθὼς πρὶν ἢ διαφορὰ εἰχωρήτη, πάντοτε φοβερὸν ἐφάνη καὶ ἀνυπόστατον. Οἱ ὅροι τῶν πραγμάτων μᾶς καταπέθεσιν ἔτω νὰ κρίνωμεν. „Τὶ τὸ γεγονὸς; αὐτὸ „τὸ γενησόμενον· καὶ τὶ τὸ πεποιημένον; αὐτὸ τὸ ποιηθησόμενον.

„Πάντες (λέγει ὁ Ἐφέυλης) (21) ὁμολογῶσιν οἱ συνετοὶ καὶ νοήμονες, ὅτι ὄντες ἐν γένει οἱ ὑπήκοοι τῆς τῶν Ὀθωμανῶν Κράτους, φύσει „ἀδιά-

(*) Μονίσκ. ἐν τῷ περὶ Μεγαλειότη· καὶ Καταπλώσ. τῆς Ῥωμαϊκ. Αυτοκρ. Κεφ. I, 1.

(**) Ὅρα ἐν ταῖς Σημ. τῆς τῶν Τῆρκ. Στρατιωτ. Σελ. 84.

(21) Ἄυτ. Ἐνθ. ἀνωτ.

„Διδάσθαι πρὸς ὑποδοχὴν τῆς ἐν ἅπασιν ὀταξίας, καὶ ὑπερβαίνοντες
 „κατὰ τῆτο τὰς ἄλλας λαῖς, διὰ τὴν ἰδιάζουσαν αὐτοῖς ἐπιδεξιότητα,
 „εἰάν ἐν μέρει λάβωσι τὸν κόπον, καὶ γυμναζόμενοι διδωθῶσι κατὰ τὴν
 „νέαν Μέθοδον τῆς στρατιωτικῆς τέχνης, καὶ ἔχωσι καλὰς ὁδηγὰς καὶ δι-
 „κητὰς εἰς τὴν προαῖξιν τῶν τοιούτων γυμνασιῶν· οἱ ἔχθροὶ τῆ ἀνθηρῆ
 „τέτε Κράτες, ἰδόντες ἐντεῦθεν ἅπασας τὰς ἐαυτῶν ἐλπίδας μεματαιω-
 „μένας, καὶ αἰσθανόμενοι ὅτι ἐκλείπουσιν αὐτοῖς αἱ δυνάμεις, θέλει ἀπο-
 „φασίσαν νὰ φέρῃν θεληματικῶς, τὰ κλειδιά τῶν Πόλεων καὶ τῶν Κά-
 „στρων αὐτῶν, καὶ νὰ τὰ ἀποθέσῃ εἰς τὸ κατώφλιον τῆς Πύρτας τῆς
 „Αὐτοκρατορικῆς.” Ω! τῆτο εἶναι πολὺ . . . μαὶ ὁ Ἰβρα-
 „ῖμης λαλεῖ ὡς Τέρκος, ὅπῃ νομίζει τὰς ἄλλας Κωνσταντίας, ἐαυτὸν δὲ Ἐλέ-
 „φαντα φαίνεται. Ἄυτὸς ὅμως μᾶς βεβαιώνει (*), ὅτι πολλάκις σιωπι-
 „λήσας Φιλικῶς μετὰ τινων Γκιαῦρ (ἰδὲ ἢ Τερικὴ Φιλία!) δηλαδὴ ἀπί-
 „στων Ἄνδρων (λέγει) εἰς τὰ στρατιωτικὰ πρακτικῶν καὶ ἐμπείρων, ἔφθα-
 „σε νὰ ἐκβάλῃ ἀπὸ τῆ ἐκείνων σόματος μίαν τοιαύτην ὁμολογίαν· „ὅτι αὐ-
 „τὸ φοβερὸν σφάτμα τῶν Ὄθωμανῶν, μάθη καὶ μιμηθῆ τὴν νεωτέραν
 „παράταξιν, καὶ διασώζῃ τὰς Γεωμετρικὰς κανόνας, καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς
 „Ἀναλογίας, διατασσόμενον ὀτάκτως εἰς τὰς παρεμβολὰς, καθὼς ὀ-
 „τάκτως διατάσσεται εἰς τὰς προσβολὰς αὐτῆ· τότε ἢ γενναιότης καὶ Φυ-
 „σικὴ μεγαλοψυχία τῶν Ὄθωμανικῶν στρατιωμάτων, ἐνδυναμώθεισα διὰ
 „τῆς μελέτης καὶ τάξεως, θέλει εἶναι ἀκαταμάχητος· εἰς τρέπον ὅτι,
 „ὄχι εἶνα σφάτμα ἐνὸς τινος τῶν ἀπίστων Βασιλέων, ἀλλὰ πᾶσαι ὀμῆ
 „λώμεναι ἐπὶ τὸ αὐτὸ αἱ δυνάμεις τῶν ἑτεροδόξων, δὲν ἤθελαν διωθῆν
 „νὰ ὑπομείνῃν τὴν προσβολὴν τῆ Ὄθωμανικῆ στρατιωτικῆς· καὶ ἢ τροπὴ
 „καὶ ἢτλα πάντοτε ἤθελαν ἀκολουθῆ ἐκ μέρους τῶν ἀπίστων.” Οὐχ! . . . καὶ
 „τῆτο πολλὰ παχὺ καὶ χονδρὸν, ὡς καὶ τὸ ἀνωτέρω! Ἄλλ' ἐνδέχεται, ἢ
 „οἱ Ἐυρωπαϊοὶ ἐκεῖνοι, ἐν Κωνσταντινουπόλει τότε ὀρεθέντες, ἐκολάκισον ὡς
 „Φίλον τὸν δὴτῃ Ἐφένδιω· ἢ ὁ Ἐφένδης γράφων πρὸς τὰς ὀμοθρήσκας,
 „συμφέρον ἔκρινε νὰ ὑπερφασκώσῃ τῶν Ἐυρωπαϊῶν Γκιαῦρ Φίλων αὐτῆ τὰ
 „λόγια. Πλὴν ἂς ἀκῆσωμεν πῶς λαλεῖ, καὶ τὴ γράφει, ἄλλος ἕνας Ἐυ-
 „ρωπαϊὸς, ἐμπειρὸς τῆς Στρατηγικῆς διδάσκαλος, καὶ κολακείας καθαρὸς
 „καὶ ἀνύποπτος (22).

„ Μεγά-

(*) Ἐν Κεφ. Γ'. Σελ. 124. 125.

(22) Ὁ Συγγραφεὺς τῶν Σημειώσ. τῆς κατὰ τὰς Τέρκ. Στρατιωλ.
 Σελ. 88.

„Μεγάλη Ατυχία τῆς Χριστιανωσύνης, ὅπῃ οἱ Τῆρκοι μένεν τυφλοὶ
 „καὶ ὅπῃ, ἀγκαλιὰ τὸ ἐλάχιστον τῶν ἰδίων ὀπλων, ἢ τῆς ἑαυτῶν Τακ-
 „τικῆς, τινὲς ἐξ αὐτῶν τὰ γνωρίζουσι, δὲν ἔχον ὅμως τιὸ διώαμιν καὶ
 „ἐξουσίαν νὰ τὸ δεραποθεύουσι.” Ἄν τῆτο ἔλεπεν, (Il y a long temps,
 que les Turbans seroient à la mode en Allemagne.) „ἀπὸ πολλῆ τὰ φακί-
 „λια, ἠθέλαν εἶναι ἐν χεῖσει καινοπρεπεσέρε καλωπισμῶ εἰς τιὸ Ἄλ-
 „λαμανίαν.” ὅθεν, ἕως τῶρα οἱ Ἄλλαμανοὶ ἠθέλαν περιπατεῖν Καθεκοφό-
 ρει. Τοιαῦτα μᾶς πληροφορεῖ καὶ ἔτος. Ἄλλ' ἐγὼ, ὅς τις (θεῖα χάριτι)
 δὲν εἶμαι ἔτε Τῆρκοσ, ἔτε φίλος τῶν Τῆρκων· ἀγκαλιὰ ἔτε καὶ τῆς στρα-
 τηγίας διδάσκαλος· μὴ διώαμενος νὰ καταπεσθῶ ποτὲ, ὅτι, ὅσον καὶ ἂν
 ἐξασκηθῆ, θέλει φθάσει νὰ φανῆ τὸ Τερικὸν στρατόμα, μὲ ὅλα ἰμῶ τὰ
 τῶν Ἑυρωπαϊῶν στρατόμαλα ἰσώπαλον, δὲν φέρω ἔτε τὰ κλειδιά
 τῶν Χριστιανικῶν Πύλεων καὶ Κάστρων εἰς τὸ καλῶφλιον τῆς Ὀθωμανικῆς
 Πόρτας, ἔτε τὰ φακίλια τῶν Μουσουλμάνων εἰς τὰ κεφάλια τῶν καλοί-
 κων τῆς Ἄλλαμανίας. Ἐκεῖνο μόνον φοβῶμαι, τὸ ὁποῖον τὸ ὑπολαμβάνω
 πολλὰ πιθανόν· ὅτι οἱ Τῆρκοι ἀφ' ἑ ἀπσεύουσι τιὸν παρῆσαν ζάλλω ἀπὸ
 τιὸ ἰδίαν κεφαλῶ, θέλει ζαλίσειν πολλὰς κεφαλὰς τῶν Χριστιανῶν. Καὶ
 πῶ θέλει μείνει ἂν αὐτὸ τὸ ἔθνος, καθὼς γνωρίζει, ἔτσι καὶ μεταχει-
 ριθῆ τιὸν διόρθωσιν ὅπῃ χρειάζεται·) πῶ θέλει μείνει εἰς τὸ ἐξῆς, ἢ τῆς
 Ἑυρώπης θρυλλεμένη Ἀντιρρόπια;

Ἡ ἀδυναμία τῆ Ὀθωμανικῆς Κράτης, εἰς τιὸ ὁποῖαν ἕως τῶρα
 δρέθη, δὲν προέρχεται μόνον ἀπὸ τιὸ ἀνασκησίαν καὶ ἀπειρίαν τῶν στρα-
 τηγικῶν, ἀλλὰ προσέτι ἢ ἀπὸ τιὸ δυσμένειαν τῶν ὑπηκόων. Ἄν ἐκεῖνη
 εἶναι μία ἔνδεια τόνε, ἔτος εἶναι ἕνας πλεονασμὸς κακοχυμίας. Ἄυτὸ τὸ
 Βασίλειον τρέφει τὰς Γραικὰς μέσα εἰς τὰ σπλάγχνα. Πλήθη πολυά-
 ριθμα, τὰ ὁποῖα τόσον καιρὸν ἀπανθράπως κατατυραννόμενα, ἐπειδὴ
 βλέπω τιὸν καλαδιωασίαν καὶ τιὸν θλίψιν προχωρῆσαν εἰς αὐξήσιν, δὲν
 εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ ἐμπικραίνωνται κατὰ τῶν τυράννων αὐτῶν, καὶ εἰς
 πάντα καιρὸν ταραχῆς καὶ ἀνωμαλίας, νὰ μὴ εἶναι πρόθυμοι εἰς ἀμωσαν
 τῆς ἐλευθερίας, ἂν λάβωσι δὲν ἰσχυρὰ νὰ κινηθῶν, ἢ ἔτω νὰ προξενήσωσι
 εἰς αὐτὰς συμπλώματα ὀδυνηρὰ καὶ ὀλέθρια. Εἶναι καὶ τῆτο, καθὼς ἐ-
 κείνο τῆς ἀνασκησίας, ἕνα πάθος τῆς Ὀθωμανικῆς Ἀυτοκρατορίας μέγα
 καὶ ἐπικίνδυνον. Μέγα ἀναμφιβόλως, ἀλλ' ἐδὲ τῆτο, ὡς ἐδὲ τὸ ἄλλο,
 ἀθεράπευτον. Κατάσφασαι τὰς ἀθλίους Γραικὰς, ὅσας διώασαι· ἕκαμες
 κένωσιν ἕνὸς ἀρκετῶ μέρους τῆς ἡμετέρας κακοχυμίας. Βίασαι μὲ διαφόρους
 βασανισμὸς τὰς ἄλλας νὰ τερκίσωσι, ἐμετάβαλες τὰς ἐπιλοίπους νοσώδεις
 χυμὰς, εἰς χυμὸς ὑγιενὸς, προσφυεῖς καὶ οἰκείας· κατέστησας τὸ σῶμα
 εἰς τιὸν πρῶτον ὑγίαν, καὶ ἔτι εἰς περισσοτέραν δρωσίαν καὶ διώαμιν·

Εἶναι αὐτὰ ἴσως εἰς τὰς Τέρκας ἀδιώαια, διατὶ δὲν ἔχωμ τὰς τρέπας; ἢ ἀνεπιχείρητα, διατὶ δὲν ἔχωμ τιμὴ προαίρεσιν νὰ τὰ φέρην εἰς ἔργον; Ἄλλ' ἰδὲ αὐτοὶ καὶ ἀπὸ τῶρα ἀκόμ, θρῖσκόμενοι εἰς τὰς δυσκολίας ἐνὸς δυσυχεσάτῃ πολέμῃ, ἀρχίσαν ἤδη νὰ τὰ πρᾶτῶσιν· ἰδὲ οἱ Γραικοὶ ἀρχίσαν ὑπὸ τὸ σῶμα τῆς Ὀθωμανικῆς μαχαίρας νὰ πίπῶσιν ἀναιτίως, ὡς πρόβατα ἀδῶα σφαγῆς· Ἀυτὴ εἶναι μία θυσία, τιμὴ ὁποῖαν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἐυρώπης, ὀλοκαυτώνει εἰς τιμὴ Κάαβα τῆς Ἀραβίας. Μὰ ὡς τὸσον πάλιν ἔρωτᾷ: ἀφ' ἑ τᾶυτα γένωμ, μένει πλέον εἰς τὰ μέτρατῃς ἡ θρυλλεμένη τῆς Ἐυρώπης Ἀντιθρόπια;

Τὸ γένος ὅμωσ τῶν Γραικῶν ὅπῃ προζενεῖ εἰς τὸ τῆς Ὀθωμανικῆς Ἀυτοκρατορίας σῶμα τιμὴ εἰρημένιμυ κακοχυμίαν, εἶναι δυνατὸν καὶ κατ' ἄλλον τρόπον νὰ μεταποιηθῇ εἰς τιμὴ τῆς αὐτῆς Μοναρχίας ἀνάθρῶσιν καὶ δυναμῶσιν. Οἱ Τέρκοι, ἢ χωρὶς νὰ φέρην εἰς ἔργον κατ' αὐτῆς τῆς Γένεσ τιμὴ θρηωδίαν καὶ ἀγριότητα, ἂν μεταχειρισθῶν πρὸς αὐτὸ εἰς τὸ ἐξῆς μερίαν τιμὴ ἐπιείκειαν καὶ ἡμερότητα, βεβαίότατα τὸ ἐκέρθησαν. Τρία πράγματα ἐκίνην ἕως τῶρα τὰς Γραικὰς νὰ κλίνην ἐκ μέρεσ τῶν Χριστιανῶν Βασιλέων, κατ' ἑ φορᾶν ὅπῃ ἔτοι ἐλαβον πολέμους κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν. Ἡ θλίψις τῆς βαρείας καὶ ἀνυποφορήτῃς Τυραννίδος. Ἡ ἐλπίς τῆς εἰς τιμὴ ἐλευθερίαν τῆς γένεσ ἀποκαταστάσεωσ. Ὁ ζῆλος ὁ ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν πίσεωσ. Μὰ οἱ Γραικοὶ, ἂν καὶ πρότερον εἶχον ἀφορμὴν νὰ ὑποπίδῶνται, εἰς τὸν παρόντα ὅμωσ πόλεμον τελεώτατα πληροφορεῖνται, ὅτι καὶ ὁ ζῆλος ἔτος εἶναι εἰς αὐτὰς περιττός, καὶ ἡ ἐλπίς ἐκείνη ματαία. Οἱ Γραικοὶ βλέπουν, ὅτι ὅλα τὰ ἄλλα Χριστιανικὰ ἔθνη, δὲν ἔχουν αὐτὸν τὸν ζῆλον ὑπὲρ τῆς τῆς Χρὺ πίσεωσ, κατὰ τῆς ψευδοθρησκείας τῆς Μωάμεθ· δὲν λέγω διὰ νὰ σαυροφορήσεν ὡς πρότερον (τῆτο ἔδει τὸ ζῆτῆ.) ἀλλὰ καὶν διὰ νὰ ἀφῆσεν νὰ προχαρευῶ τὰ ἀρμαία μιᾶς Δυναμῆωσ Χριστιανικῆς κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, εἰς ἕνα πόλεμον, τὸν ὁποῖον ἔτοι μόνον τὸν ἠθέλησαν. Οἱ Γραικοὶ βλέπουν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐλπίσεν εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἰδῶν τιμὴ ἐκ πολλῆς μάλιστα ἀναιροπολεμμένιμυ ἐλευθερίαν. Ἐπειδὴ τῶρα, ὅπῃ ὑπὲρ ἀλλοῖε ποτὲ ἔφεξεν εἰς αὐτὰς μία τοιαύτη ἐλπίς, αἰ τῆς Ἐυρώπης Δυναμῆωσ, ἀντὶ νὰ προθυμηθῶν, νὰ ἀπλάσσω εἰς αὐτὰς χέρι βοηθείας, διὰ νὰ τὰς ἀποιαταστήσῃ, καὶν ἐν μέρει, ἐλευθερεσ, ἐφάνησαν τρόπον τινὰ ζηλότυποι εἰς τιμὴ ἐλευθερίαν αὐτῶν· καὶ ἐκεῖνο τὸ ὑψηλὸν χέρι ὅπῃ ὑπὲρ αὐτῶν μακρόθεν ἀπλώθη διὰ νὰ τὰς ἐλευθερώσῃ, δὲν ἔλειψαν νὰ τὸ ἐμπροθίσεν. Τί λοιπὸν μένει; Λοιπὸν, ἂν τὸ βάρος τῆς Ὀθωμανικῆς Τυραννίδος εἰς τὰς Γραικὰς μετὰ τᾶυτα ἐπὶ ποσὸν ἀνακωφισθῇ· ἂν οἱ Γραικοὶ τὰς πρώην ἀγριὰς τυραννῆσ, τὰς ἰδουῖν εἰς τὸ ἐξῆς ἡμερωτέρησ Δεσπότησ· οἱ Γραικοὶ τότε, (ἂν ἔχεν γνώσιν) πρέπει νὰ ἀ-

χαρι-

χαρισηθοῦν εἰς τὴν ἰδίαν κατάστασιν, καὶ νὰ ὑπαικύν εἰς τὰς Τέρκας πιεσῶς, καὶ νὰ τὰς δελεῶν διγνωμότως. Οἱ Γραικοὶ πρέπει νὰ πιάνων εἰς τὸ ἐξῆς τὰ ἄρματα ὑπὲρ τῶν Τέρκων, ὅχι κατὰ τῶν Τέρκων. Τέ-
τε ὑπέθετον, δὲν λέγω ὅτι τῶν Γραικῶν τὸ πλῆθος εἶναι πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ἐν Ἑυρώπῃ Τέρκων καθὼς πολλοὶ λογαριάζουσι (*) δεκαπλάσιον ἔσω διπλάσιον ἔσω ἴσον Ἀμφιβάλλει τινὰς, ὅτι μὲν τὴν τῶν Γραικῶν προ-
δήκω, δίδασται νὰ φανῆ εἰς τὸ ἐξῆς διπλασίων τελάχιστον ἢ ἐν Ἑυρώπῃ τῶν Ὀθωμανῶν δυνάμεις; Ὡστε καὶ τρίτον ἐτι ἐπερωτῶ: πῶς πλέον ἠθελε μείνῃ τὸ τῆς Ἑυρώπης ἀντιρρόπον;

Ἄλλ' ἐγὼ σρέφωμ τῶρα ὑπὸ ἐν καὶ ἄλλο μέρος τὸν λογισμόν, δὲν φθάνω νὰ καταλάβω, εἰς τί ἄρα σώζεται τῆς προβαλλομένης ταύτης Ἀντιρρόπιας τὸ εἶναι, καὶ ἡ ὑπόστασις. Ἐγὼ ὁμολογῶ, ὅτι δὲν ἔχω τὸ ὄξυ ἐκεῖνο τῶν πολιτικῶν ὄμμα, μὲ τὸ ὁποῖον τὴν βλέπει μὰ ἐγὼ σο-
χάζομαι. Ὁ μεγαλόδοξος οἶκος τῆς Ἀσρίας ὑπερεῖται ὁλοκλήρως χω-
ρας καὶ Ἐπαρχίας, καὶ ἡ Ἀντιρρόπια τῆς Ἑυρώπης σώζεται. Αποχω-
ρίζεται ἀπὸ τὴν Μοναρχίαν τῆς Ἰσπανίας, καὶ ἐν μέρος σωίζεται, ἐντεῦ-
θεν μὲν, μία χωριστὴ Βασιλεία, ἡ τῆς Πορτογαλλίας· ἐκεῖθεν δὲ, μία ἰχυ-
ρὰ Ἐπικράτεια ἡ τῆς Ὁλλανδίας, καὶ ἡ Ἀντιρρόπια μένει· Ἐκπίπτει ἡ
τῶν Ἑνετῶν Ἀριστοκρατία ἀπὸ τῶν νήσων, καὶ θαλασσίως ἄλλως τόπως,
τὰς ὁποῖας ἐξουσίαζε, καὶ ἡ Ἀντιρρόπια δὲν καταλύεται. Τὸ πολυδυνά-
μον σέμμα τῶν Βορβόνων ἀπλώνεται εἰς ἀρυχωρότατα Βασίλεια καὶ Δυ-
νατείας, καὶ ἡ Ἀντιρρόπια δὲν καθαιρεῖται. Κατακυριῶν τῶρα τὸ ἔχα-
τον ἡ Ἀγγλία, ὅλην τὴν ὑπὸ τὰς Γάλλους πρῶτω τελεῖσαν Ἀρκτῶαν Ἀμε-
ρικῶν, καὶ ἀναμφιβόλως θαλασσοκρατεῖ, καὶ εἰς τὸν παλαιὸν (ὡς λέγου-
σι) καὶ εἰς τὸν νέον κόσμον· καὶ ἡ Ἀντιρρόπια δὲν σαλθεῖ. Καὶ μόνον ἀν-
τὶ τὴν βάρβαρον καὶ Τυραννικὴν τῶν Ὀθωμανῶν Δυνάμει, ἀναγκαθῆ τῶρα νὰ
ἀφῆσθ ἐλευθέρως, ἐκεῖθεν τὰς Ταταρίας καὶ τὰς Δακίας, ἐδῶθεν τὴν Πε-
λοπόννησον, ἢ τινὰ γωνίαν ἄλλω παρὰ μικρὰν τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ εἶναι
εἰς ἄνεσιν καὶ κάταφυγὴν τῶν κατατυραννεμένων Ἑλλήνων, ἡ Ἀντιρρόπια
τῆς Ἑυρώπης ὄξυς περιτρέπεται! Καὶ ἡ τυχῆσα ζημία τῶν ἐχθρῶν τῶν
Χριστιανῶν, γίνεται τῶν Χριστιανικῶν Κόσμων ἀτύχημα!

Ἡ Ἀντιρρόπια (λέγει ἓνας περιβόητος Συγγραφεὺς (**)) εἶναι ἓνα
„ἐφῶρεμα τὸ ὁποῖον ἐπενοήθη, ἀπὸ τὸν ΙΕ'. αἰῶνα καὶ ἐδῶ,, (πιθανώ-
τατος

(*) Σημ. τῆς Τέρκ. Στρατ. Σελ. 43.

(**) Ὀουολταίρ. Νέ. Μισγάγ. Φιλοσ. Ἰσορ. Κεφ. Μέρ. Γ'. περὶ ὠφελ.
τῆς Ἰσορ. Σελ. 188.

τάβια ἐγνοῦν τῷ ΙΕ΄ αἰῶνος τὰ τέλη· διατὶ μέσα εἰς αὐτὸν τὸν αἰῶνα ἡ Ἀυτοκρατορία τῶν Ὀθωμανῶν σιωεσάθη.) „Υφίσταται δὲ ἡ Ἀντιρρόπια, (ἀκολουθεῖ ὁ αὐτὸς Συγγραφεύς.) „εἰς τῆτο: ὅτι ἀπασαὶ αἱ Δυνάμεις συνάπλοισαι, κατὰ μιᾶς τινὸς ὑπερβριθεύερας Δυνάμεως. „Μὰ εἰς τὸς δύο ἐφεξῆς αἰῶνας, τὸν ΙΣ΄ καὶ ΙΖ΄. πῶ ἦγον αὐτὴ ἡ Ἀντιρρόπια, καὶ ἡ διὰ ταύτην σιωάφεια τῶν ἄλλων Δυνάμεων, διὰ τὰ ἐμποδίσαν τὴν ὑπερβριθεύεραν Δυνάμιν τῶν Ὀθωμανῶν, ἀλλὰ τὴν ἀφῆσαν καὶ ἐγένεν ἀπασῶν ὑπερβριθεύερα; „Αὐτὸ τὸ σύστημα (προδίδει ὁ Συγγραφεύς) ἦτον ἀγνοῦμενον εἰς τὸς παλαιὸς, καὶ διὰ τῆτο ὁ λαὸς τῆς Ῥώμης, ἔχων τὸ στρατιωτικὸν ὑπὲρ τὰ λοιπὰ πάντα ἔθνη γεγυμνασμένον, τὰ καθυπέταξεν ἄλλα μετ' ἄλλα, ἀπὸ τὸν Τίβεριν ποταμὸν, ἕως εἰς τὸν Ἐυφράτιον. „Δὲν εἶναι τῷ παρόντος σκοπῶν νὰ ἐξετάσω, ἀν ἡ ἔνωσις πολλῶν ἀδριετέρων Δυνασιῶν, κατὰ τινος φοβερωτέρας καὶ κραταιοτέρας Βασιλείας, ἦτον εἰς τὸς παλαιὸς πράγμα ἀγνοῦμενον, καὶ μόνον ἐφῄρεθη τῶρα ὑπερον ἀπὸ τὸς ὀφθεῖς Ἐυρωπαϊκῆς, ὡς σύστημα νέον, εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ἔρον ὅπῃ ἐυρέθη καὶ ὁ νέος (ὡς λέγουσι) κόσμος, ἡ Ἀμερική. Ἀλλὰ τῆτο ἐρωτῶ νὰ μάθω: Ἄν, πρὸ τῆς ὀφθεύσεως τῷ Θουμασῶ συστήματος τῆς Ἀντιρρόπιας, ὁ λαὸς τῆς Ῥώμης ἀπλωσε τὴν ἐξουσίαν τὴν ἀπὸ τὸν Τίβεριν ἕως εἰς τὸν Ἐυφράτιον, διατὶ μετὰ τὴν ἐυρεσιν, ὁ λαὸς τῆς Μόσκας, ἢ τῷ Τερικιστῶν, ἀπλωσε τὰ ἄρματατὰ ἀπὸ τὸν Ἐυφράτιον ἕως εἰς τὸν Τίβεριν; Καὶ ἐρωτῶ ἐπεὶ καὶ τῆτο τὸ ἄλλο: τί κωλύει; καθὼς πρὸ τῆς Ἀντιρρόπιας οἱ κάτοικοι τῶν Βρειοτέρων μερῶν, καταβάντες σιωτέρησαν καὶ ὀλίγον ὀλίγον τῷ Ῥωμύλι τὸ γένος, ὅθεν σιωεσάθησαν πολλὰ δυναστεῖαι, τί κωλύει λέγω, πάλιν ἄλλαι τῶρα τῆς Ἀρκίως γῆς καὶ αὐτοὶ οἰκήτορες, νὰ σιωτρίψου τῷ Μωάμεθ τὸ ἔθνος, καὶ νὰ γένεν αἰτία τῆς συστάσεως τινῶν ἐλευθέρων Πολιτειῶν, ἐξ αὐτῶν καὶ τῆτο τὸ μέγα ὄφελος θέλει ἀκολουθήσει, ὅτι ταπεινωθεῖσα ὀπωσοῦ ἡ Τερικὴ Ἀυτοκρατορία, καὶ ἐξαθενήσασα, δὲν θέλει εἶναι πλέον τόσο φοβερά εἰς τὰ Χριστιανικά Γένη, καὶ ἀνυποφόρητος;

Εἰς τῆτο τὸ δεύτερον ὁ πολιτικὸς ἀποκρίνεται, ὅτι ἡ ταπεινωσις, καὶ ὁ ἐξαθενισμὸς τῷ Ὀθωμανικῷ Κράτει, μεγαλιῶει καὶ ἰχυροποιεῖ τὴν Ῥωσικὴν Ἀυτοκρατορίαν, ἣτις καὶ καθ' ἑαυτὴν ἤδη μεγάλητε καὶ ἰχυρὰ ἔσα, προξενεῖ εἰς τὰς ἄλλας Δυνάμεις ὄχι ὀλίγη τὴν ὑποψίαν.

Ἀκούω. Ἀλλὰ πρῶτον, ἡ Ῥωσία ὅσον μεγάλη καὶ ἰχυρὰ ὄρεθη, ποτὲ δὲν θέλει γένει εἰς τὴν Ἐυρώπην τόσο φοβερά, ὅσον φοβερά καὶ ἄλλοτε ἐφάνη, καὶ εἰς τὸ ἐξῆς δύναται πάλιν νὰ φανῇ τῶν Τερικῶν ἢ Δυνάμεις ὅτινες ἐξ αὐτῶν, ὡς εἶπομεν, τῶν ἀρχῶν τῆς ἰδίας θρησκείας, ἔχουσι στρατὸν καὶ ἀπαραίτητον ἐπιτολίαν, νὰ ἐξαλείψου, ἀν δυνήθωσι, τὰ ἔθνη τὰ

Χρ.

Χριστιανικά· καὶ κατὰ τὴν ἰδέαν ταύτην, τρέφει σύμφωνον καὶ τὴν ἐλπίδα, ὅτι αὐτοὶ τέως θύλα καθυποτάξου μὲ τὰ ὄπλα τῆς τῶν λοιπῶν μέρη τῆς κόσμου, τὰ ἅποια ἕως τῆς νῦν καὶ καθυποτάξου δὲν ἔφθασαν. Τὸ σύστημα τῆς Ῥωσσίας βεβαιότατα δὲν εἶναι τοῖστον.

Δεύτερον, ἡ Ῥωσσία κυριῶν τόπος ἢ χώρας ἀπεράντης. Ἡ Ῥωσσία εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν οὐρυχωροτάτων αὐτῆς ἐπαρχιῶν, αἱ ὅποιαι καρποφοροῦσιν ὅλα τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα καὶ χρήσιμα, ἠμπορεῖ νὰ θρέψῃ θαυσιλῶς τρεῖς τοσαῦτα πλήθη, παρὰ ὅσα ἕως τῆς νῦν ἔχει ὑπήκοα. Ἡ Ῥωσσία δὲν χρειάζεται οἰκήσεις, χρειάζεται οἰκήτορας· ἢ τῆτο εἰδείξεν ὅτι ἢ αὐτὴ τὸ γιωρίζει, διὰ τῆς ἐπιμελείας τῶν ἐσχάτων ἀποικισμῶν, τῆς ὁποίας μὲ ὑπερβαλλέσας δαπάνας, ἢ πρὸ πολλῶ νὰ συστήσῃ ἐφρόντισεν.

Τρίτον, καὶ αὐτὴ ἡ φυσικὴ κατάθεσις τῆς Ῥωστικῆς Ἀυτοκρατορίας, καθὼς εἰς τὸ παρὸν οὐρίσκειται, φαίνεται ὅτι δὲν εἶναι δεκτικὴ ἀσφαλῶς περισσοτέρως ἐκτάσεως. Ἡ Ῥωσσία τῶρα, κατὰ τὸ πλεῖστον ἐαυτῆς μέρος, εἶλαβεν ὄριον παρὰ τῆς Δημιουργῆς τῆς θάλασσαν, καθὼς ἡ θάλασσα ὄριον ἔλαβε τῆς ξηρῶν. „Ὅριον ἔθε, καὶ ἢ παρελθύσεται.“ Τὸ νὰ ζητήσῃ ἢ Ῥωσσία νὰ ἀπλωθῇ κατὰ τῶν Βασιλειῶν ἐκείνων μὲ τὰς ὁποίας γειτνιαίνει, καὶ σιωέχεται, ἔξω ὁποῦ εἶναι ἀσύμφορον, δὲν εἶναι εἰς αὐτῶν καὶ ἀκίνδυνον. Εἰς τὰς περιστροφὰς ὁπῆ κατὰ καιρῶς ἔπαθεν ἢ Ὑδρογείος αὐτὴ σφαῖρα τῆς ὁποίας οἰκῆμεν, ἀπλώθησαν ἐνίοτε εἰς μέρη τινὰ τὰ μεγάλα πελάγη, καὶ κατεπέντισαν τὰς γείτονας γῆς. Ναι· ὅμως ἀφῆσαν ἀπὸ τὰ μέρη τὰ ἀντίθετα, ἄλλας πάλιν γῆς ἀκατακαλύπτως. Ἡ Ῥωσσία πολλὰ καλά τὸ ἠξούζει, ὅτι ἢ ὑπερβολικὴ ἐξάπλωσις μιᾶς Δυνάμεως, δὲν ἠμπορεῖ παρὰ νὰ προξενήσῃ εἰς αὐτῶν ἕως τέλους μίαν ἀτονίαν, ἢ μίαν παράλυσιν.

Τέταρτον, διὰ τῆς ταπεινώσεως τῆς Ὀθωμανικῆς Κράτης, ἄλλαι ἴσως Χριστιανικαὶ ἐξουσίαι ἠδυνάοντο νὰ ὠφεληθοῦν πολὺ περισσότερο παρὰ ἢ Ῥωσσία. Καὶ εἰς ὅλον τὸ ὕψερρον, ἕνας ἀνάλογος διαμερισμὸς, τῶν ἐν Ἑυρώπῃ τῆς Τέρως Ἐπαρχιῶν, μὲ τῆς σύστασιν μιᾶς μετρίως μὲν, ἀπολύτως δὲ, τῆς Ἑλλωικῆς Γένως Ἡγεμονίας, ἠθελε φυλάτῃ ἢ εἰς τὸ ἐξῆς, τῆς ἐπιζητημένῃ τῆς Ἑυρώπης Ἰσορροπίαν. Ἄν ἢ διακωδωνιζομένη αὐτὴ Ἰσορροπία ἔχει φύσιν ποτὲ νὰ συμβιβασθῇ μὲ τῆς διωκετῆ καὶ ἀκατάπαυσον τῶν ἀνδραπίνων πραγμάτων παλίρρῳσαν! Βεβαιότατα· ἐκεῖ ἢ ὁποιαδήποτε ἀντίταλάσις, ἢτις διασώζεται εἰς ὀκτωκαίδεκα, λόγως χάριν, μεγάλας Ἐπικρατείας, ἀδιώσιον δὲν ἠθελεν εἶναι νὰ φυλαχθῇ εἰς ἐκκαίδεκα, ἢ εἰς εἴκοσι.

Τὸ πρόβλημα τῆτο, τὸ ὁποῖον ἠῆ καὶ ἄλλοτε προετέθη πρὸ χρέων διακοσίων πεντήκοντα, ἐσημειώθη τῶρα ὕψερρον, ὡς πρόβλημα παιδα-

ριῶδες καὶ καταγέλασον. Τὸ ἤξωρον. Μὰ διατὶ τάχα; Διατὶ τὸ νὰ κυριεύον οἱ Τῆρκοι εἰς τὴν Ἑυρώπιω εἶναι (λέγουσι) τῆς Ἑυρώπης ὄφελος. Κύριε τῶν Δυνάμεων! Ὁφελος τῆς Ἑυρώπης εἶναι, εἰς τὴν Ἑυρώπιω οἱ Τῆρκοι νὰ βασιλεύωσιν! Ἄν τὸ πρόβλημα ἐκεῖνο εἶναι καταγέλασον, ἢ πρόφασις αὕτη δὲν εἶναι ἀξιοδακρυτός; Ἐγὼ δὲν ἠμπορῶ νὰ μὴ ἀναφέρω ἐδῶ τὰ λόγια τῶ περιβλέπει ἄλλως Ἄνδρὸς, ὅς τις ἔκαμε τὴν Κρίσιν αὐτὴν τὴν παράλογον. „Ἡ Αυτοκρατορία τῶν Τῆρκων (λέγει) (*) εἶναι κατὰ τὸ παρὸν, εἰς τὸν αὐτὸν βαθμὸν τῆς ἀδυναμίας, εἰς ἓν ἦτον ἄλλοτε ἢ τῶν Γραικῶν. Πλὴν, θέλει διαρκέσει χρόνον πολὺ. Διατὶ, εἰάν τις Βασιλεὺς, ὅς τις ποτε τύχη, φέρῃ αὐτὸ τὸ Κράτος εἰς κίνδυνον, ἀκολουθῶν νὰ κατακυριεύῃ τὰς χώρας τας, αἱ τρεῖς Δυνάμεις τῆς Ἑυρώπης αἱ Ἐμπρικοαὶ, γνωρίζουσι πάρα πολλὰ τὸ συμφέρον τὸ ἴδιον, δια νὰ μὴ φροντίσωσιν παρῶντος νὰ ἐμποδίσουν.

Ἐφεξῆς προδίδεται „Εἶναι ἡ εὐτυχία τῶν εἰρημένων Δυνάμεων, τὸ νὰ δρῖσκῶνται εἰς τὸν Κόσμον Τῆρκοι καὶ Ἰαπανοὶ. Ἄνθρωποι εἰς τῆτο γεγεννημένοι, νὰ ἐξουσιάζουν ἀνωφελῶς ἓνα μέγα Ἰμπέριον.

Μετ' αὐτὴν τὴν θαυμασιῶν Κρίσιν, ἀκολουθεῖ πρὸς διασάφησιν ἢ ἐξῆς ἔτι θαυμασιωτέρα σημεῖωσις. (**). „Τοιοτρόπως τὰ κατὰ τῶ Τῆρκε προβλήματα, οἷον ἐκεῖνο ὅπῃ ἐγένεν ἐπὶ τῶ Πάπα Λέοντι τῶ Δεκάτῃ δι ὃ ὁ μὲν Ἰμπεράτωρ ἔπρεπε διὰ τῆς Βοσνίας, νὰ ὑπάγῃ ἕως εἰς τὴν Κωνσταντινέπολιν· ὁ δὲ Βασιλεὺς τῆς Φραντζας νὰ κυριεύσῃ τὴν Ἀλβανίαν, καὶ τὴν Ἑλλάδα· οἱ δὲ ἄλλοι Πρίγκιπες νὰ ὑποτάξουν τὰς λιμένας, καὶ τὰς παραθαλασσίους τόπους αὐτῶν· αὐτὰ λέγω τὰ προβλήματα ἦτον, ἢ παιζόντων, καὶ ἐπὶ σπυδαζόντων προβλήματα· ἢ Ἄνδρῶν, οἱ ὅποιοι δὲν ἔβλεπον τῆς Ἑυρώπης τὸ ὄφελος.

Τῆς Ἑυρώπης τὸ ὄφελος! Αὐτὸ ὅλον ὑφίσταται καθὼς ὁ Συγγραφεὺς λέγει, εἰς τὸ κέρδος ὅπῃ ἀπολαμβάνουσιν αἱ τρεῖς Ἐμπορικοαὶ Δυνάμεις, αἱ εἰς τὴν Τερκίαν πραγματωόμεναι. Μὰ ἂν αὐτὸς, ὅπῃ τοιοτρόπως ἐλάλει περὶ τὸν τριακοσὸν τέταρτον τῆς παρεῖσης ἑκατονταετηρίδος, ἔγραφε τῶρα, ἢ θελεν ἔχει βέβαια δυσκολίαν νὰ συνάψῃ τὰς δύο Δυνάμεις μὲ τὴν τρίτην· πληροφορούμενος ἐκ τῶν ἔργων, ὅτι οἱ Ὁλλανδοὶ καὶ οἱ Ἀγγλοὶ δὲν δρῖσκουσι πάρα πολὺ τὸ κέρδος μέσα εἰς τὸ Μεσόγειον. Καὶ ἂν τὸ δρῖσκῃ ἢ Γαλλία, αὕτη ἴσως ἢ θελε τὸ ἔυρη ὅχι ὀλιγώτερον καὶ ἐπάνω εἰς τὴν Ἀνατολίαν, ἂν ἐκεῖ τὸ γένος τῶν Τῆρκων τέως ἐξω-
 στρα-

(*) Μοντεσκ. περὶ Μεγ. καὶ Καταπλώσ. τῆς Ἰωμ. Ἄυτοκρ. Κεφ. ΚΓ'.

(**) Ἐνθ. ἀνωτ. Σημ. (c).

τρακίζετο. Πλὴν, τὸ ἐκ τῆς ἐμπορίας κέρδος μόνως τῆς Γαλλίας, ἠμπορεῖ νὰ εἰπῆ τινὰς, ὅτι εἶναι τῆς Ἑυρώπης τὸ ὄφελος; Καὶ αὐτὸ τὸ κέρδος ἔχει τινὰ σύγκρισιν ὅλως, μὲ τὰς Φρικίας καὶ ἀνεκδιηγῆτες ζημίας, ὅσας ἡ Ἑυρώπη ἀπὸ τῆς Τέρκως ἔπαθε, καὶ ἐτι καὶ εἰς τὸ ἐξῆς κινδυνώσκει νὰ πάθῃ, ἕως ὅπῃ αὐτὸ τὸ ἀπάνθρωπον καὶ θηριῶδες, καὶ ἄπιστον Ἔθνος, μέσα εἰς τὴν Ἑυρώπην κατασηρίζεται;

Ὡς ἐπιβέβη, παρακαλῶ, ὡς ἐπὶ πλάσιγγος, ἐξ ἑνὸς μέρους: ἡ Ἄυτοκρατορία τῆς Ἀνατολῆς ἐκ θεμελίων κάλεσκαμμένη ἐκείνη τῆς Δύσεως σαλευομένη ἕως εἰς αὐτὰ τὰ θεμέλια· πολλαὶ μικρότεραι τῆς Ἑυρώπης δυναστεῖαι, ἄλλαι κατὰκεκυρισμένα ὀλοτελᾶς, ἄλλαι ἀκρωτηριασμένα καὶ τεταπεινωμένα ὄλαι, ἢ μικραὶ ἢ μεγάλαι, ἐπαπειλόμεναι εἰς τὸ μέλλον, καὶ εἰς τὸ παρὸν ἀδικόμεναι, ὑβριζόμεναι, ἐξθρευιζόμεναι πόκιλοτρόπως. Ἐπαρχιῶν διαφόρων ἐκπορευισμοὶ καὶ ἐρημώσεις. Ἐθνῶν λεηλατισμοὶ καὶ σκλαβίαι. Ἄνδρῶν, Γυναικῶν, παιδιῶν, μυριάδων ἀπαιτίων ἢ ἀθῶν, μανιώδεις καὶ ἀναίτιοι κατασφαγμοὶ. Αἱματος Χριστιανικῆ ποταμοὶ ῥέοντες. Ὁ Χριστιανισμὸς αὐτὸς ὑπὸ τῆς πύδας τῆ Μωαμεθισμῆ· τὰ Ἱερὰ Τεμένη μεταμεμορφωμένα εἰς μιὰν Μετζίτια· τὸ Ἐυαγγέλιον ὑπὸ τὸ Κοράνι· ὁ Σταυρὸς ὑπὸ τὴν μίωσειδῆ Σελιῶν καὶ, ἐπάνω εἰς ὅλα, ἓνα Ἐθνος Χριστιανικὸν πολυᾶριθμον, τὸ Ἐθνος τῶν ποτὲ περιφῆμων ἢ νῦν ἀθλιῶν Γραικῶν, τὸ ὁποῖον ἐξ αἰτίας τῆ παρόντος πολέμου ὀρίσκειται εἰς τὰ χεῖλη τῆ ἐχάτης κινδύνου, διατὶ ἐγκαταλελειμμένον παρὰ πάντων, αὐτὸ ἴσως μέλλει νὰ σβύσῃ μὲ τὸ αἷμα τῶν αἰμοδόρων Τέρκων τὴν λυσοῶδη ὀρμὴν καὶ, εἶναι πολλὰ ἐνδεχόμενον, ὅτι θέλει σενοχωρηθεῖ νὰ ἐκλέξῃ ἀπαραιτήτως, ἢ τὸν Μωαμεθισμὸν, ἢ τὸν θάνατον· ἢ πρόβατα ὑπακοῆς εἰς τῆς Μέκας τὴν μάνδραν, ἢ πρόβατα σφαγῆς ὑπὸ τῆ Μωάμεθ τὴν μάχαιραν. . . . Ταῦτα ἐκ τῆ ἑνὸς μέρους τῆς πλάσιγγος. Ἐκ δὲ τῆ ἄλλης, τί; τῆς Γαλλίας τὸ Ἐμπορικὸν κέρδος! Ὀυαὶ! Ἐγὼ ἐδῶ προκαλῶμαι τὸν Φραντζέζον τὸν πλέον θερμὸν ζηλωτὴν τῆ γένους τῆς, νὰ ἀποκριθῆ. Ἐχει ὅλως, δὲν λέγω ἀνλίσιάθησιν ἢ ἐξίσωσιν· ἀλλὰ παράθεσιν ἢ σύγκρισιν τινὰ, μὲ τὰς τὸσον μεγάλας τῆς Ἑυρώπης ζημίας, μὲ τῆς τὸσον βαρεῖς τῆ Χριστιανισμῆ κινδύνους, ἢ τὸσον παρὰ μικρὰ τῆς Φραντζῆς ὀφέλεια; Ἐγὼ βέβαιος εἶμαι, ὅτι τὸ τοῖστον ὄφελος, δὲν θέλει τὸ καλαδεχθεῖ ποτὲ, ἔτε θέλει τὸ σέρξει, ὄχι ἡ Ἑυρώπη, ἀλλ' ἐδ' αὐτὴ ἐν μέρει ἢ Γαλλία. Ὁχι ποτὲ. Εἶναι πολλὰ γνωστὸς ὁ ἐν αὐτῇ μεγαλοδόξως βασιλεύων. Αὐτὸς εἶναι ὁ Βασιλεὺς ὁ Χριστιανικώτατος. Αὐτὸς ἔχει χαρακτηριστικὴν τὴν Φιλανθρωπίαν, καὶ τὸν ἔλεον.

Ὡ Βασιλεῖς! (ἂν ἕως εἰς ὑμᾶς φθάσῃ ἢ ταπεινὴ αὐτὴ φωνήμῃ!) Βασιλεῖς Λάτρες τῆ ὀνόματος τῆ Χριστῆ! Ἐνα εἶναι τὸ ὄφελος τῆς Ἑυρώπης

ρώπης, καὶ τὸ κοινὸν καὶ τὰ ἴδιον. Τὸ νὰ ἀποσκορῆται ἀπὸ τὴν Ἑυρώ-
 πην ὁ Ἀλάστωρ ἢ παλαμναῖος διώκτης τῆς Ἑυρώπης, ἢ Τύραννος. Ὡ
 Βασιλεῖς! Τί πρὸς ἀλλήλους διαφέρεθε, Χριστιανοὶ πρὸς Χριστιανούς, παλεμέ-
 μωνοὶ καὶ πολεμῆντες, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀκερδῶς καὶ ἐπιζημίως; „Καὶ
 „ἰδὲ ἀλλόφυλοι, καὶ Τύροι, καὶ λαὸς τῶν Αἰθιοπῶν, Καὶ αὐτῶν
 αἱ ἐνωθῶσι (δὲν λέγω τὰ ἄρματα αἰσῶσι ὅχι, ὡς εἰς τὰ παλαιὰ ἐπέμνησεν,
 ὅσον πολυδάπανος, ἀλλο τῶν ὀλιγοκερδαῖς τσαυροφορίας) καὶ αὐτῶν αἱ
 συμφωνήσουσι αἱ γνώμαίς. Ἄν συμφωνήσετε τοιαύτως, ὅ περὶ τὸ
 κέρδος ἔπειτα καὶ τὴν ὠφέλειαν συμβιβασμὸς μεταξύσας, (Θεὸς σιωπῶ-
 μένος) δὲν εἶναι ἀδιώατος. Καὶ τὴν ἔκβασιν εἰς τὸ παρὸν, ἢ Ὀτυχῆ ἢ
 εὐκολίᾳ τὴν ἀποδείχουσι τὰ θαυμασὰ τῶν Ῥώσων τρόπαια. Δι' αὐτῶν
 σῶς διεγείρει, καὶ σῶς προσκαλεῖ, πλεον παρὰ εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν ἀγώ-
 νων, εἰς τὴν μετοχίᾳ τῶν λαφύρων, ἢ ἀξιάγατος Δεββώρα. „Ἰδὲ ἐξέστησε
 „Κυρίου τὸν Σιζάρα, ἢ πάντα τὰ ἄρματα αὐτῆ, ἢ πᾶσαν τὴν παρεμ-
 „βολίᾳ αὐτῆ, ἐν σώματι ῥομφαίας. „ Ὁ μέγας Κολκοσσὸς ἀρχισε νὰ κλο-
 νῆται, καὶ νὰ δείχνη ὅτι δὲν εἶναι τόσο μακρὰν ἀπὸ τὴν πῶσιν. Τὸ
 ὑψηλὸν αὐτὸ δένδρον, ὅπῃ κατεσκίασε τόσα μέρη καὶ τῆς Ἀνατολῆς καὶ
 τῆς Δύσεως, ὅπῃ ἀπερρόφησε τὸν θρεπτικὸν χυμὸν τῶν φυτῶν ὅπῃ
 ἦσαν ὀλόγυράτε, δὲν ἀναμένει τῶρα παρὰ τὰς ἐχάτας προσβολαῖς. „ Ἡ
 „ἀξίνη παρὰ τὴν ῥίζαν τῆ δένδρου κείται. „ Ἡ Ὀκαιρία αὐτὴ δὲν ὀρι-
 σκεται πάντοτε. Μὴ ἀφήσετε νὰ ἔλθῃ καιρὸς ὅπῃ νὰ τὴν ζητῆτε μὲ
 πόθον, καὶ νὰ τὴν ὑσερῆθε μὲ πόνον. Καὶ ὁ καιρὸς αὐτὸς, ἂν ὁ Τῆρκος
 ἀποκατασταθῆ πάλιν ὡς πρότερον, ἀναμφιβόλως θέλει ἔλθει. Δὲν θέλει ὀρι-
 σκεται ὅχι, ἐν ἀσφαλείᾳ ποτὲ ἢ Ἑυρώπη, ἐν ὅσῳ εἰς τὴν Ἑυρώπην ὁ Ὀσω-
 μανὸς βασιλεύει· πάλιν τὸ λέγω· ἐν ὅσῳ ζῶ θέλει τὸ λέγω. „ Οὐποτε
 „ Ῥωμαίοις βέβαιος, ἔτε ἢ ἐλθούσης ἔσεται, πρὶν ἐξελεῖν Καρχηδόνα. „
 (23) Ἄυτὴ ἦτον ἡ γνώμη τῆ Κάτωνος, καὶ τὴν ἐπεκύρωσε σιωπῶς καὶ
 ἢ ἐν Ῥώμῃ τότε βεβλή. ΚΑΡΧΗΔΟΝΑ ΜΗ ΕΙΝΑΙ.

(23) Ἄπικαν. Ἄλεξ. Καρχηδόν. Ἐκδ. Ἐγγλίκ. Στεφ. 1592. Σελ. 38

